

Český Jiřetín 2012

ročenka Českojiřetínského spolku - sdružení pro rozvoj obce Český Jiřetín

Film pro Český Jiřetín

Už od loňského léta vzniká na Mostecku dokumentární film o historii a životě horských obcí Český Jiřetín, Fláje, Mackov, Vilejšov a Pastviny. Jeho pracovní verze byla představena ve čtvrtek 17. května 2012 v Holzhau, během srazu rodáků. Po dokončení bude česká verze filmu představena i u nás doma. Natáčení realizuje mostecké studio Ponte records. Vznik filmu podpořil i Česko-německý fond budoucnosti.

Českojiřetínský spolek - sdružení pro rozvoj obce Český Jiřetín pracuje na dokumentu společně s mosteckým studiem Ponte records. Vedle členů horského domovského spolku a mosteckých filmařů se na vzniku filmu podílí i UNI, firemní noviny skupiny Unipetrol, a celá řada odborníků

i pamětníků z Čech a sousedního Německa. Odbornou záštitu nad celou akcí převzali společně ředitelka Oblastního muzea v Mostě PhDr. Libuše Pokorná a PhDr. Jiří Wolf, historik z Městského muzea v Duchcově.

Pokračování na straně 2

Aktuality

Vzniká dokumentární film o obci za podpory Česko-německého fondu budoucnosti a starostů okolních měst

Zahajuje se projekt na zbudování naučné stezky kolem plavebního kanálu, spoluiniciovaný Českojiřetínským spolkem

Fláje budou mít svou poštovní známku - připomene 50 let od dokončení unikátního vodního díla

Zajímavosti a výročí

10 let od udělení znaku obci Český Jiřetín

90 let od smrti Franze Martina Schindlera, rodáka z Mackova (Fláji)

Flájský plavební kanál

Kolik let je obci Český Jiřetín?

V rocenke ještě najdete

Občané a komunální politika

Českojiřetínský spolek slaví své první narozeniny

Příloha:

Skřítci a démoni Krušných hor od Dr. Jiřího Wolfa

Náš pozdrav do Saska - Unser Gruß nach Sachsen

Liebe deutschsprachige Vereinsmitglieder des Georgendorfer Vereins, Sehr geehrte Nachbarn unseres Grenzortes Český Jiřetín (Georgendorf), seit einem Jahr besteht der Georgendorfer Verein, gegründet von 21 Bürgern und Freunden der Gemeinde Český Jiřetín. Der Verein knüpft an die guten Kontakte zwischen den Bürgern

von Český Jiřetín und der Nachbargemeinden, die seit Jahren bestehen. Die Bürger von Český Jiřetín erinnern sich zum Beispiel gerne an die Feuerwehrrückführung der Neuhausener Jugend anlässlich der feierlichen Annahme des Gemeindewappens und der Gemeindefahne von Český Jiřetín im Jahr 2002 oder an die gemeinsamen Wande-

Dokončení ze str. 1

Přeshraniční charakter filmu ocenila v září loňského roku přiznáním grantu také správní rada mezvládního Česko-německého fondu budoucnosti, a to na doporučení starostů měst Litvínov, Neuhausen a Rechenberg-Bienenmühle. Mezi řadou podporovatelů vznikajícího vlastivědného dokumentu nechybí ani odbor školství mosteckého magistrátu.

Pracovní verze filmu byla představena 17. května v nedalekém Holzgau (obec Rechenberg-Bienenmühle)

při již 22. srazu německých rodáků z Českého Jiřetína (Georgendorf) a jejich potomků. Akce, které se tentokrát zúčastnilo 140 osob, se pravidelně koná na svátek Nanebevstoupení Páně, kterým končí čtyřicetidenní velikonoční období.

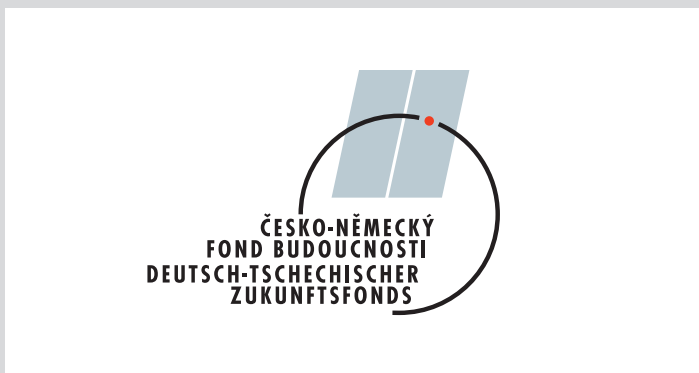
I přes léto byly prováděny některé dotázky rozhovorů, takže skutečně finální verze filmu by měla být hotová letos na podzim. Z desítek hodin rozhovorů natočených při přípravě filmu bude sice proveden sestřih, ale o zajímavá vyprávění pamětníků zájemci nepřijdu.

Většina záběrů bude použita pro multimediální internetovou prezentaci, kterou v souvislosti s dokončením filmu organizátoři chystají na adrese www.cesky-jiretin.eu a www.georgendorf.eu.

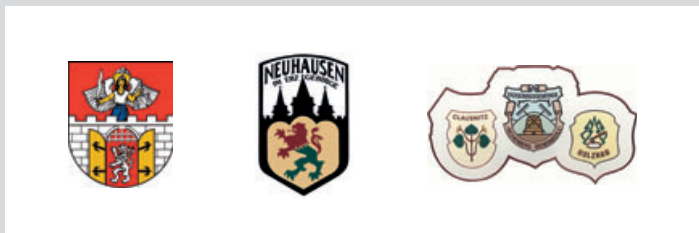
↙↘ O přípravě motivů pro film diskutoval Mgr. Miroslav Kuželka s místním rodákem Petrem Cafourkem (foto vlevo). Tlumočení německé verze filmu pro sestřih zajišťovali ve studiu Ponte records členové Českojiřetiského spolku. Mgr. Alexandru Gajdovou zachytil objektiv při překladech vyprávění německy hovořících rodáků, na kterém pracovala společně s Martinem Raindlem (foto vpravo).

Projekt finančně podpořil

Projekt podpořili starostové měst:
Litvínov, Neuhausen, Rechenberg-Bienenmühle

Partneři

Poodhalování historie Flájska

Natáčení dokumentárního filmu o Flájích a Českém Jiřetínu pomáhá v poodhalování historie raného novověku. Přimo v průběhu natáčení byly rozluštny nápisy na náhrobnících v přesunutém dřevěném kostele a odkryty nové skutečnosti o vztazích mezi duchcovským panstvím Valdštejnů a Horní Lužicí.

Při natáčení dokumentu, organizovaném Českojiřetinským spolkem, se loni v červnu setkali u flájských náhrobníků badatelé Dipl.-Ing. Rudolf Schneider z německé Mohuče a PhDr. Jiří Wolf z Městského muzea v Duchcově. Doslova při natáčení došlo k rozluštění hádanky původu náhrobníků.

Jak se díky tomu ukázalo, Fláje jsou jedním z důkazů širších vztahů mezi Duchcovskem (Fláje dříve byly součástí duchcovského panství) a Horní Lužicí v 17. století. Figurální náhrobníky jsou v době a místě svého vzniku unikátní.

Další natáčení zavedlo filmový štáb letos v červnu také do knihovny mosteckých kapucínů uložené dnes na pražských Hradčanech. V dobových záznamech byly nalezeny nové zajímavé detaily z historie Fláji z počátku vlády prvních Valdštejnů. Portrét Jana Bedřicha z Valdštejna nám umožnilo ve své galerii nasnímat Arcibiskupství

pražské. K historii raného novověku promluvil pro účely dokumentu také Bc. Marek Brčák z Univerzity Karlovy.

V neposlední řadě se k tvorbě dokumentu o obcích Český Jiřetín a Fláje připojil také Ing. Jaroslav (kníže) Lobkowicz, který v dokumentu reprezentuje současnou generaci zakladatelské rodiny obce Český Jiřetín. Informace o působení Lobkowiczů v Krušných horách na přelomu 16. a 17. století doplní mimo jiné také historický výzkum Mgr. Kateřiny Matasové z Technické univerzity v Drážďanech.

Kromě novinek z historického průzkumu raného novověku byly získány zajímavé informace i z pozdější doby. Filmařům se kromě rozhovorů s pamětníky podařilo například natočit rozhovor s akad. architektem Karlem Rulíkem, který byl v 60. letech jednou z hlavních osobností spojených s přesunem dřevěného kostela sv. Jana Křtitele z Fláji do Českého Jiřetína.

↑ Nápisy na flájském náhrobníku, o kterém se ještě donedávna mylně tradovalo, že patří prvnímu flájskému faráři, byly ve spolupráci Dipl.-Ing. Rudolfa Schneidera s PhDr. Jiřím Wolfem rozluštny. Na základě nich byly dohledány v archivech záznamy z dobových matrik. Starý náhrobní kámen tak vydal své tajemství o spojení duchcovského panství s Horní Lužicí.

↑ Dipl.-Ing. Rudolf Schneider z Mohuče, autor věrného modelu flájského kostela a plastické mapy Fláji, vystavené v dřevěném kostele v Českém Jiřetíně. O modelu diskutuje s Mgr. Jiřím Rudolfem, autorem známých kreseb naší obce.

Horní Lužice

(německy: Oberlausitz) je historické území, rozdělené od roku 1945 mezi Německo a Polsko. Většina německé části je od roku 1990 součástí spolkové země Sasko, malá část je součástí spolkové země Braniborsko.

Téměř celá polská část je součástí Dolnoslezského vojvodství, malá část náleží též k vojvodství Lubušskému. Centrem Horní Lužice je město Budyšin, největším městem je však Görlitz (Zhořelec).

Horní Lužice sousedí na západě s vlastním Saskem, na jihu s Čechami, na východě se Slezskem, na severu s Dolní Lužicí.

V německé části Horní Lužice žije přibližně 640 000 obyvatel. Většinu tvoří Němci, asi 20 000 obyvatel jsou Lužičtí Srbové. Polskou část Horní Lužice obývají od roku 1945 Poláci, kteří odsud vyhnali Němce i Lužické Srby. Do roku 1635 byla Horní Lužice součástí zemí Koruny české.

Zdroj: [Wikipedie](#)

runge, die von dem Wanderverein Flinker Knecht Rechenberg-Bienenmühle, im böhmischen Erzgebirge organisiert wurden.

Die täglichen Kontakte zwischen Leuten auf beiden Seiten der Landesgrenze, die sich in mehr als 300 Jahren

entwickelten und die vor 70 Jahren unterbrochen wurden, werden sicher nicht von heute auf morgen erneuert werden können. Wir glauben aber, dass gemeinsame Arbeit an grenzüberschreitenden Projekten für das Zusammenleben im gemeinsamen Erzgebirgsraum posi-

Na cestách za informacemi

Na cestě za informacemi při odhalování historie Českého Jiřetína a Fláji se filmový štáb setkal s panem Jaroslavem Lobkowiczem, potomkem rodiny, která založila naši obec (foto 1 – vlevo Ing. Jaroslav Lobkowicz, uprostřed Ing. Petr Fišer, vpravo Miroslav Kuželka z Ponte records). S panem Rolandem Neuberem a jeho manželkou diskutovali o vazbách obce Deutschgeorghenthal na Český Jiřetín šéfredaktor UNI novin Miroslav Mertl a Mgr. Martin Myšička z mosteckého archivu (foto 2). Český Jiřetín jako dřevorubecká osada zásobující na přelomu 16. a 17. století doly a hutě města Freiberg – to bylo hlavním tématem rozhovoru s Mgr. Kateřinou Matasovou z drážďanské Technické univerzity (foto 3). Další natáčení zavedlo filmový štáb do knihovny mosteckých kapucínů uložené na pražských Hradčanech; na fotografii připravuje PhDr. Jiří Wolf společně s provinční knihovnicí řádu kapucínů Mgr. Vlastou Scheuflerovou nasnímání historických zápisů o Flájích a Českém Jiřetíně (foto 4). Předsedu Domovského historického spolku Rechenberg-Bienenmühle Heinze Lohseho zachytil objektiv fotoaparátu při diskusi s ředitelkou mosteckého muzea PhDr. Libuší Pokornou (foto 5).

tive Impulse für die Zukunft bringt. Es trennt uns heute nicht nur die Sprache, sondern auch unterschiedliche Beziehungen der Bewohner zu ihrer Heimat. Leider stellt die Geschichte von Český Jiřetín für viele Bürger einen weißen Fleck auf der Landkarte dar. Das spiegelt

sich dann in allen Bereichen, auch zum Beispiel in der Architektur, Kommunalpolitik usw. wieder. Der Georgendorfer Verein hat sich zur Aufgabe gemacht, die historische Wurzeln unserer Gemeinde und ihre natürlichen geschichtlichen Verbindungen zu sächsischen

↑ Dipl.-Ing. Rudolf Schneider

Nachbarorten für die heutigen sowie für die zukünftigen Bewohner der tschechischen Seite zu entdecken und so die Beziehung zum Heimatboden, den Respekt zur Arbeit der vorangegangener Generationen und bessere überschreitende Kontakte zu unterstützen.

Dank der Arbeit der tschechischen und deutschen Forscher wird die verlorene Geschichte der böhmischen Seite wieder entdeckt und publiziert. Zu diesen Forschern gehören Roland Neuber aus Freiberg (geboren in Deutschgeorgenthal) oder Rudolf Schneider aus Mainz (der in Fleyh aufgewachsen ist).

Die beiden Forscher arbeiten mit anderen Experten der deutschen und tschechische Seite und mit dem Georgendorfer Verein zusammen, um das Projekt – Filmdokument über Georgendorf / Fleyh zusammenzustellen. Das Projekt wurde im Herbst 2011 vom Aufsichtsrat des Deutsch-tschechischen Zukunftsfonds positiv bewertet und mit einem Zuschuss unterstützt. Das Projekt wäre ohne andere Projektpartner nicht möglich. Der Hauptpartner der deutschen Seite ist der Heimatgeschichtsverein Rechenberg-Bienenmühle e. V. Hilfreich sind die Kontakte zu den Heimatvereinen der ehemaligen sudetendeutschen Bürger von Georgendorf und Fleyh. Das Projekt läuft dank der Zusammenarbeit mit dem Brüxer Studio Ponte records. Schönes Bildmaterial hat unter anderen Herr Thomas Koppe, Betreiber des Servers www.boehmisches-erzgebirge.cz, geliefert. Die Fachgarantie sichern die Museumexperten aus Most (Brüx) und Duchcov (Dux). Das Projekt wurde auch von den Bürgermeistern der Städte Neuhausen, Rechenberg-Bienenmühle und Litvínov (Oberleutensdorf) begrüßt.

Neben dem Filmprojekt ist es uns gelungen, eine offizielle Briefmarke zum 50. Jubiläum der Talsperre Fláje (Fleyh) bei der Tschechischen Post durchzusetzen. Die Briefmarke im Wert 20,- Kč (für Europatarif) wird am 15. 5. 2013 herausgegeben werden.

Im vergangenen Jahr wurden die Georgendorfer Landsleute nach dem Gottesdienst zu einem kleinen Freundestreffen und zu Filmen über unser Dorf herzlich eingeladen. Am gleichen Tag wurde auch ein Kindertag organisiert. Die Mitglieder des Georgendorfer Vereins

sind auch im begrenzten Maße in der Kommunalpolitik der Gemeinde Český Jiřetín engagiert. In der Gemeinde bemühen wir uns regelmäßig, verschiedenste Anregungen zu geben, z. B. dass die grundlegenden Sachen im Dorf funktionieren (z. B. Winterdienst im Dorf, entsprechende Naturschutz, Initiierung von Maßnahmen gegen Kriminalität im Grenzgebiet usw.).

Gemeinsam mit dem Heimatgeschichtsverein Rechenberg-Bienenmühle e. V. gelang es uns, die Kontakte zwischen der deutschen und tschechischen Seite zu vermitteln. So kann also ab 2012 ein Projekt des Lehrpfades Neugrabenflöbe Fláje – Clausnitz gestartet werden. Dank diesem Projekt können die nötigsten Reparaturen des Bauwerkes vom 17. Jahrhundert verwirklicht werden und nach vielen Jahren werden die Touristen wieder ohne Verletzungsgefahr den Floßgraben grenzüberschreitend entlang wandern können.

↑ Roland Neuber

Liebe Freunde, diese kleine Informationsbroschüre haben wir vor allem den tschechisch sprechenden Lesern gewidmet. Deshalb entschuldigen wir uns, dass außer dieser kurzen Begrüßung der Rest des Textes nicht auf Deutsch präsentiert wird. Der Rat des Georgendorfer Vereins steht Ihnen jederzeit zur Verfügung und freut sich auf gute Kontakte und eine gute Zusammenarbeit für die Zukunft!

František Lipár
Vereinsvorsitzender

Dipl.-Ing. Petr Fišer
Ratsmitglied

Georgendorfer Verein - Verein zur Förderung der Gemeinde Český Jiřetín (Georgendorf)
(eingetragen beim Innenministerium der Tschechischen Republik als Bürgerverein unter der Nr. 22885536)

Sitz: Český Jiřetín 19, CZ 436 01, Litvínov

E-Mail: cesky-jiretin@krusnohori.cz

První promítání filmu v Holzhau

Pracovní verze filmu byla představena dne 17. května 2012 v hotelu Lindenhof v Holzhau, během každoročního srazu českojiřetínských rodáků. Akci tradičně organizují paní Johanna Panznerová (fotografie č. 1) a pan Dr. Manfred Fritsch (fotografie č. 2). Přípravný tým filmu využil akce k prezentaci průběžného výsledku z dosud natočených reportáží a rozhovorů.

↑ Představení pracovní verze filmu pro Českojiřetínský spolek. Před zaplněným sálem se o úvodní slovo postaral Míra Kuželka ze studia Ponte records (fotografie č. 1) spolu s Johannou Panznerovou, organizátorkou srazů českojiřetínských rodáků. Českojiřetínský spolek zastupoval jeho předseda František Lipár (na fotografii č. 6 vpravo). O připravovaném filmu se ještě do pozdních hodin živě diskutovalo.

Plavební kanál se dočkal opravy

V letošním roce byl odstartován projekt částečné opravy plavebního kanálu Fláje-Clausnitz a zbudování přeshraniční naučné stezky. Spoluinicioval Českojiřetínský spolek.

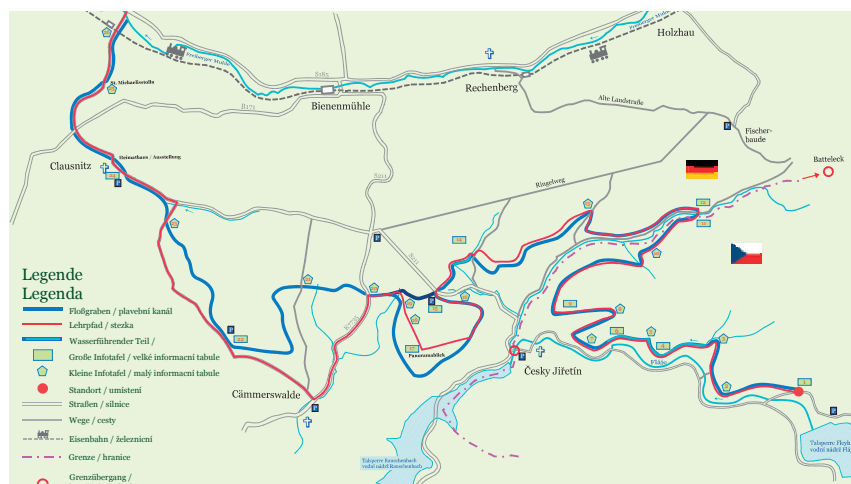
Plavební kanál vedoucí z Fláji do německého Clausnitz je svědectvím měřičského a stavitelského umu lidí z Krušných hor z doby Třicetileté války. Proto se už několik let na obou stranách hranice uvažuje, co bude s touto památkou v budoucnu. Kvůli zásahům člověka datujícím se už od konce 19. století totiž hrozí, že by tato technická památka mohla postupně zaniknout. Z Fláji do Českého Jiřetína je kanál z části ještě zachován. Jeho část zanikla stavbou vodního díla Fláje, další části byly zahrnuty zemědělci či lesníky na konci 19. a v průběhu 20. století. Na saské straně byly části kanálu využívány jako cesta, velké úseky byly ale také zasypany v zájmu zemědělského využití půdy. Na české straně se nedaleko původního historického vodopádu rozšiřuje nádrž hráze, která znemožňuje již několik let kanál využívat jako bezpečnou turistickou stezku.

Aby bylo zabráněno zkáze unikátního díla, je třeba provést jeho částečnou rekonstrukci. Zviditelnění dřívějšího technického vybavení (zejména výpustí), zajištění přeshraniční průchodnosti koruny náspu jako turistické

stezky a částečná úprava stezky pro cyklisty je pak předpokladem pro využití památky pro cestovní ruch a tím i pro její následnou údržbu.

Díky kontaktům Ing. Petra Fišera a pana Františka Lipára z vedení Českojiřetínského spolku s německým domovským spolkem z Rechenbergu-Bienemühle a aktivitě místního revírníka pana Bc. Aleše Kilba a zástupkyně litvínovské Lesní správy Ing. Jany Melcrové, byl v roce 2011 zprostředkovan první kontakt mezi německou stranou a státním podnikem Lesy České republiky, vlastníkem většiny pozemků, na kterých se kanál na české straně nachází. V letošním roce byl schválen projekt českých a německých partnerů z programu Cíl 3 / Ziel 3 Evropské unie. Za českou stranu projekt společně s Ing. Jiřím Kulíkem řídí Ing. Anita Hovorková a Ing. Jana Melcrová ze s. p. Lesy České republiky.

Zdroj: H. Lohse, Projektmanagement Rechenberg-Bienemühle

Jaké jsou stěžejní úkoly projektu, který v letošním roce odstartoval?

1) Kde je to možné, bude znovu zpřístupněna levá strana kanálu ve směru toku, která dříve sloužila jako cesta dělníkům na plavebním kanále. Zejména bude uvolněna od náletových dřevin.

Pokračování na str. 8 a 9

Historicky první poštovní známka pro Fláje

Fláje a ostatní obce zaniklé v souvislosti s výstavbou přehrady připomene výplatní známka České pošty, která by měla vyjít v květnu 2013 u příležitosti 50. výročí uvedení vodního díla Fláje do provozu.

Českojiřetinský spolek podal Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR návrh na zařazení motivu vodního díla Fláje do Emisního plánu České pošty pro rok 2013. V roce 2013 totiž uplyne 50 let od uvedení vodního díla Fláje do provozu (1963).

Na základě jednání s MPO ČR a Českou poštou byl náš návrh ve čtvrtek 12. 4. 2012 schválen.

↑ Ing. Břetislav Janík, ředitel odboru známkové tvorby s. p. Česká pošta představil na konci července zástupcům Českojiřetinského spolku první návrh poštovní známky k 50. výročí vodního díla Fláje od autora RNDr. Adolfa Absolona.

Sběratelé poštovních známek z Mostecka i z celé ČR se tak mohou těšit na zajímavou filatelistickou raritu do svých sbírek. Známkou bude totiž vytištěna jednobarevným ocelotiskem. Tisk touto technikou je náročný technicky i časově; tento tisk nabízí pouze malé množství tiskáren po Evropě. Důvodem je preciznost, propracovanost a časová náročnost tisku. Tímto způsobem se poštovní ceny tiskly naposledy za První republiky.

Známkou vyjde v řadě „Technické památky“ a její vytvoření bylo svěřeno panu RNDr. Adolfu Absolonovi.

Vodní dílo Fláje je unikátní v rámci celého bývalého Československa. Jedná se o pilířovou přehradu švýcarského typu Nötzli (ve které jsou mezi pilíři obrovské dutiny podobné lodím církevních chrámů). Přehrada je díky své unikátní konstrukci zařazena mezi kulturní památky České republiky.

Od roku 1918, tedy od vzniku československé (později české) státní pošty je to poprvé, co bude vydána známka s motivem našeho regionu.

Návrh Českojiřetinského spolku na vydání známky podpořil starosta Lit-

↑ Na konci června navštívil Fláje RNDr. Adolf Absolon, který byl Českou poštou pověřen vytvořením návrhu poštovní známky k 50. výročí dokončení vodního díla Fláje. Pan Dr. Absolon je autorem řady českých poštovních známek. Mezi poslední z nich patří letošní známka Bařův kanál vydaná letos v květnu v tradiční řadě Technické památky.

vinova Mgr. Milan Šťoviček, ředitelka mosteckého muzea PhDr. Libuše Pokorná i samotná správa vodního díla, Povodí Ohře.

Známkou s motivem vodního díla Fláje bude Českou poštou oficiálně vydána dne 15. května 2013. V den jejího vydání otevře Česká pošta v Jindřišské ulici také speciální přepážku, kde se mohou zájemci osobně setkat s autory návrhu a rytiny poštovní známky.

Plavební kanál se dočkal opravy

Dokončení ze str. 7

2) Nad Českým Jiřetinem bude provedena oprava protržené hráze kanálu na úseku 2,8 km. Protržení vzniklo po bleskových povodních v letech 2002 a od té doby se neustále rozšiřuje. Oprava spočívá v obnově narušené hráze staticky bezpečnou a vodotěsnou konstrukcí.

3) V rámci projektu budou vystavěny dvě dřevěné lávky, které budou sloužit pro přístup pěších návštěvníků. První lávka bude umístěna přes Flájský potok v místech stávající turistické

cesty. Ta nahradí dřívější, strženou lávku. Druhá lávka bude přes Bystrý potok v místě turistické stezky.

4) Úseky kanálu, které byly v důsledku zemědělské činnosti v průběhu let zaorány, budou vyznačeny jeřabínovým stromořadím, čímž může být velká část dnes chybějícího koryta vykompenzována.

5) Aby byla vytvořena možnost, jak přes stávající mezery v systému kanálu prezentovat turistům celý průběh

↑ První jednání česko-německého projektového týmu v Rechenbergu-Beinemuhle dne 26. dubna 2012

↑ Pavel Michalko, vedoucí hrázny vodního díla Fláje při diskusi o výběru motivů na poštovní známku, která bude v příštím roce přehradě věnována.

↑ Přehradní zeď vodního díla Fláje

↖ ↑ Duté pilíře flájské přehrady

tohoto technického díla (od jeho počátku až k jeho konci) bude v blízkosti Cämmerswalde, resp. obce Deutschgeorgenthal, zbudována vyhlídka, která umožní co možná nejlépe plavební kanál zhlédnout. Z lehce navýšeného místa budou moci být vidět české Fláje a německé Clausnitz, tj. dřívější začátek i konec Nového plavebního kanálu, včetně jeho průběhu v úbočích svahů.

6) Pro účely naučné stezky podél kanálu budou v krajině osazeny informační tabule a odpočívací místa. Na vzniku informačních tabulí spolupracuje Českojiřetínský spolek společně s Lesy ČR, s Oblastním muzeem v Mostě a s dalšími odborníky z Čech i Německa.

↗ Heinz Lohse, hlavní koordinátor projektu obnovy plavebního kanálu, ukazuje na místo nad přehradou Rauschenbach, kde vznikne nová vyhlídka. Kamenný násyp se zapuštěnou informační deskou by měl z tohoto místa ukazovat jak šipkami, tak údaji o vzdálenostech k vrcholům, obcím, přehradní nádrži a hradu, které se nacházejí v dohledu. Výhoda takového návrší spočívá vedle nízkých nákladů také v tom, že při sklonu 20 stupňů může být používán osobami, které z nejrůznějších důvodů nechtějí nebo nemohou zdolávat vysoké rozhledny.

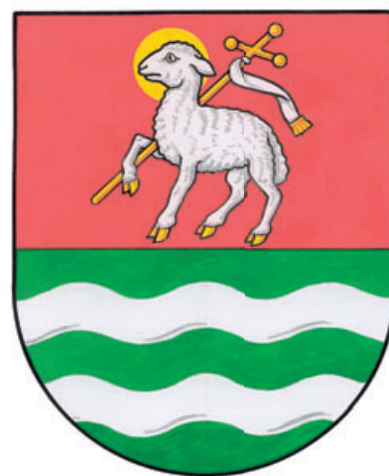
Český Jiřetín má již 10 let své obecní symboly

Slavnost přijetí obecního znaku a svěcení praporu v předvečer svátku sv. Jana Křtitele, patrona obce, jak ji zachytily kamery fotografů Jana Hodače a Jindřicha Waltera. Slavnosti se dne 22. 6. 2002 účastnilo na pět set lidí. Konání slavnosti podpořili tehdy mj. místní podnikatelé Jaroslav Čerňanský, Josef Langhammer, Mgr. Adina Holubová a ředitel společnosti Euromont Ing. Jan Vopat. Přispěly též společnosti Chemopetrol, Mostecká uhelná společnost či Pekárna JAPEK.

Pan Jiří Louda, dr. h. c., (*3. října 1920, Kutná Hora) je významný český heraldik, knihovník a penzionovaný voják (plk. v. v.). K jeho nejvýznamnějším heraldickým počinům patří návrh současného státního znaku České republiky, podobně jako jeho varianty pro ČSFR. Nicméně také vytvořil znaky pro stovky dalších českých obcí, mezi nimi i pro Český Jiřetín.

člen Francouzské heraldické společnosti (Société française d'héraldique et de sigillographie) a člen Heraldické komise Parlamentu České republiky.

↑ Fotografie zachycuje okamžiky vzniku znaku obce Český Jiřetín, do slova a do písmene pod rukama jednoho z nejvýznamnějších heraldiků současné doby – pana Jiřího Loudy. Tento unikátní snímek byl pořízen v bytě heraldika Jiřího Loudy 12. září 2001, den po útoku na newyorské Světové obchodní centrum.

Jiří Louda je členem Mezinárodní heraldické akademie (Académie Internationale d'Héraldique) se sídlem v Ženevě, člen Britské heraldické společnosti (Heraldry Society) v Londýně, člen Society of Heraldic Arts,

Účastníky slavnostního přijetí nového znaku a praporu obce pozdravila starostka obce Věra Hájková (foto 1). Průvodu se zúčastnilo na pět set lidí (foto 2). Nový prapor byl slavnostně nesen průvodem mažorettek (foto 3, 4). Německé hosty přivítala tradičně chlebem a solí Eliška Čerňanská (foto 5) a dechová kapela z Litvínova (foto 6). Průvod mažorettek uzavřely i čilé seniorky (foto 7 a 8). Na své si přišly i děti. V malířské soutěži byly vyhodnoceny nejhezčí obrázky obce (foto 9). Odpoledne bylo pak věnováno soutěžím (foto 10 a 12) a tanci (foto 11).

Slavnosti přijetí obecních symbolů Českého Jiřetína se zúčastnili také mladí hasiči z města Neuhausen. Ti přijeli za zvuku sirén k českojiřetínskému obecnímu úřadu, aby tam v blízkosti obecní požární nádrže zlikvidovali improvizovaný požár. Cvičení mladých neuhausenských hasičů přihlíželo několik stovek hostů. Hasiči z Neuhausenu přispěli ke slavnostní atmosféře oslav. Především ale také prokázali svou připravenost postavit se živelným pohromám. Český Jiřetín nemá svůj vlastní hasičský sbor a nejbližší stanice požárníků je vzdálena desítky kilometrů od obce. Proto Českojiřetínský spolek usiluje o to, aby obec uzavřela dohodu o spolupráci právě s hasiči ze sousedního Neuhausenu. Dojezd hasičů z města vzdáleného několik kilometrů od naší obce by občanům Českého Jiřetína poskytoval garance včasné pomoci v případě vzniku požáru. Českojiřetínská radnice jednání s Neuhausenem před řadou let otevřela, ale dosud nedokončila. Starosta Neuhausenu znovu letos deklaroval připravenost dohodu o bezúplatné spolupráci uzavřít, jakmile o to česká strana požádá.

1

2

4

Slavnost přijetí obecních symbolů vyvrcholila poutní mší v dřevěném kostele sv. Jana Křtitele, jehož keramické plastiky zhotovili u příležitosti slavností pracovníci chráněné dílny Prexeis v Mostě (foto 1). Hlavním celebrantem poutní mše byl J. E. Mons. Josef Koukl, biskup litoměřický, který v závěru bohoslužby posvětil nový praporek obce (foto 2 a 3). Mše byla zakončena zpěvem státní hymny České republiky. Svatojánskou hranici připravil Stanislav Fišer (foto 4). Hranice byla zapálena pochodněmi, které byly rozžehnuty nad novým obecním praporem (foto 5).

O důstojný hudební doprovod slavnosti se postaral Brixihokorní soubor z Teplic v čele s šéfdirigentem Bohdanem Ostroveršenkem (foto 6) a Mužský pěvecký soubor z Cämmerstaldu (foto 7). Pohoštění slavnosti si pak vzali na starosti majitelé restaurace U fořta, manželé Häbelovi (foto 8 a 9). Příjemná nálada pak vydržela až do pozdních večerních hodin (foto 10-13).

3

5

Slavný rodák z Mackova

Letos uplyne 90 let od úmrtí Franze Martina Schindlera, významného rodáka z Mackova (Fláje). Tohoto profesora na univerzitě ve Vídni si dnes může připomenout každý student, který prochází univerzitním dvorem kolem jeho pamětní desky.

Franz Martin Schindler (* 25. ledna 1847 v Mackově, část obce Fláje; † 27. října 1922 ve Vídni) byl duchovní, morální teolog a politik. Pocházel ze selské rodiny. Svá studentská léta trávil v Bohosudově a v Mostě. V roce 1869 přijal kněžské svěcení a do roku 1874 byl duchovním v Čechách. Ve svých studiích pokračoval na císařsko-královském institutu vyššího vzdělávání „Frintaneum“ ve vídeňském Hofburgu. Od roku 1879 působil jako morální teolog, od roku 1884 pak jako církevní právník na vídeňské univerzitě, kde byl mezi lety 1888 a 1917 řádným profesorem.

Jako křesťansko-sociální politik byl Schindler od roku 1907 do roku 1918 členem horní komory rakouského říšského parlamentu a od roku 1918 do roku 1922 konzultantem rakouského ministerstva školství.

Spolu s Alexandrem von Helfert, šlechticem pocházejícím rovněž z Čech, založil roku 1882 společnost „Leo-Gesellschaft“ pojmenovanou po papeži Lvu XIII. Tato společnost učenců pro vědu a umění pracovala až do roku 1938, kdy bylo Rakousko připojeno k tehdy nacistickému Německu.

↑ F. M. Schindler, jehož pamětní desku lze dnes vidět ve dvoře Vídeňské univerzity.

↑ Takto vypadal Mackov (součást Fláje) na přelomu 19. a 20. století, tedy v době života slavného rodáka F. M. Schindlera.

Plavební kanál Fláje – Clausnitz

Takzvaný Nový plavební kanál (Neugrabenflöße) mezi Flájským potokem (Flöhou) a Freiberskou Muldou vznikl v 17. století pro zásobování města Freiberg dřevem. Tamní hutě, hamry a doly potřebovaly dostatek dřeva a dřevěného uhlí. Také město vyžadovalo dřevo jak pro své stavby, tak pro topení.

Už v 15. století vyčerpaly freiberské hutě téměř všechny dřevěné zásoby v blízkém i dalekém okolí. Bylo proto nutné vydat se pro potřebné palivo dále do lesnatých hor. Z dříví bylo většinou přímo na místě páleno dřevěné uhlí. To bylo dopravováno v proutěných povozech, tažených koňmi, což při tehdejších stavu cest bylo často obtížné.

Z té doby pochází také historický místní název „Kohlweg“ (Uhelná

cesta) pro hlavní českojiretínskou silnici procházející směrem od Litvínova k hraničnímu přechodu s obcí Deutschgeorgenthal.

S rostoucí vzdáleností hrála přeprava stále větší roli v nákladech, proto se začalo využívat vody řek Weißeritz a Freiberská Mulda jako levného způsobu přepravy. První zpráva o plavení dřeva na řece Muldě pochází z roku 1438. V průběhu let bylo dřevo z údo-

lí řeky Muldy vytěženo a tak musely být zpřístupněny nové zásoby. Lesy na horním toku Flöhy na české straně byly v té době téměř nedotčeny a jejich rozsah byl obrovský.

Freiberský lesní správce a pozdější starosta, Siegismund Rölíck, který v této oblasti prováděl už v roce 1560 průzkum, přišel s myšlenkou využití vody Flöhy pro umělý kanál vedoucí do řeky Muldy, a to i přes pohří ležící mezi jejich toky. Podařilo

Kolik let je obci Český Jiřetín?

O Českém Jiřetíně se po léta traduje, že jej v roce 1592 založil Jiří z Lobkovic. V letošním roce by tak obec měla slavit svých 420. Badatel Roland Neuber ale už řadu let upozorňuje na to, že rok 1592 je jako rok založení obce již historicky neudržitelný.

Most u soutoku Flájského potoka s Rauschenbachem, který Němci nazývají „Haasenbrücke“ neznamená pro většinu současných obyvatel Českého Jiřetína nic víc, než prosté překlenutí vodního toku směrem do Německa, kudy nsměli ani Češi, ani Němci po několik desítek let, až do nedávné doby, hranice volně přecházet. Badatelé zkoumající historii naší obce (mezi ně patří Mgr. Zdeněk Bráta z Litvínova, Roland Neuber z Freibergu, Willi Panzner z Fuldy nebo Günter Kallinovsky z Vídně) shodně upozorňují na událost vzniku „Haasenbrücke“ jako na jeden z klíčových momentů pro historii Českého Jiřetína.

V roce 1586 koupil drážďanský radní Hans Haase od Lobkoviců dřevo pro své hutě v Clausnitz a hamr v Dorchemnitz. Doprava dřeva po

tehdy běžné cestě přes Mníšek, Neuhausen a Saydu spojená s platbou cla pánům hradu Purschenstein (Neuhausen) by se mu příliš prodražila. Proto nechal vytvořit provizorní přemostění Flájského potoka v místě dnešního mostu mezi Českým a Německým Jiřetínem a tudy vyvážel nakoupené dřevo z Čech do Německa. Odtud právě pochází název „Haasenbrücke“. Schönbergové, páni na neuhausenském hradě Purschenstein, kteří tak přicházeli o clo, měli nechat v únoru 1599 přemostění odstranit a cestu zatarasit dřevěnými kůly. Spory o cestu byly vyřešeny až zásahem saského kurfiřta.

Vznik mostu je dokumentován na mapě kurfiřtského zeměměřiče a kartografa Matthiase Oedera už v roce 1591. Kromě mostu přes Flájský potok (Flöhu) je ale na stejné mapě zachycen na české straně mlýn a několik domů (zatímco na německé straně žádné osídlení v té době ještě neexistuje). Podle Rolanda Neubera byla v Českém Jiřetíně v té době osídlena i část obce označovaná historicky jako „Schlinge“ (cesta od křižovatky u požární zbrojnice směrem na Horní ves). Roland Neuber dále upozorňuje na to, že čísla popisná začínají v obci od Horní vsi, takže předpokládá, že osídlení Českého Jiřetína začalo právě tam, a to v souvislosti s těžbou dřeva v oblasti Pastvin (Grün-

↑ Most mezi obcemi Český Jiřetín a Deutschgeorgenthal (nazývaný „Haasenbrücke“) se nachází u soutoku Flájského potoka s hraničním potokem Rauschenbach. Most byl obnoven v roce 2011.

wald) a Mackova (Motzdorf). Badatel Roland Neuber je přesvědčen o tom, že datum vzniku obce Český Jiřetín 1592 je historicky již neudržitelné a domnívá se, že dnešní Český Jiřetín byl osídlen už kolem roku 1580.

Jak Roland Neuber, tak Willi Panzner ve svých zkoumáních historie Českého Jiřetína dále upozorňují také na to, že z roku 1618 a 1619 existuje zmínka o „staré“ štolě nazvané svatý Jiří v Českém Jiřetíně, na úpatí Geiersbergu, nedaleko od Flájského potoka. To by mohlo znamenat, že středověká hornická činnost v Krušných horách se případně mohla dotknout i naší obce. Kořeny prvního zdejšího osídlení by tak mohly sahát ještě dále, a to až do doby středověkého osecského panství.

↑ Kámen nalezený při rekonstrukci mostu v roce 2011 byl příčiněním Rolanda Neubera z Německého Jiřetína viditelně osazen do zdi koryta Flájského potoka.

↑ Český Jiřetín na mapě z počátku 17. století. Naše obec označovaná tehdy Sasy jako „Georgental“, zobrazená na mapě uprostřed pařezů svědčí o rušné těžbě dřeva v této oblasti.

↑ Paní Susanne Hochstrate spravuje v rámci Historického domovského spolku Rechenberg-Bienenmühle výstavu o plavení dřeva umístěnou ve spolkovém domě v Clausnitz. Na této výstavě lze najít řadu odkazů na vznik Českého Jiřetína a Fláji. Rechenberský spolek je přeshraniční partnerskou organizací Českojiřetínského spolku.

Mapu z roku 1591 kurfiřtského zeměměřiče a kartografa Matthiase Oedera považují Sasové právem za součást evropského kulturního dědictví. Mapa zachycuje první vyměření hranic Sasoka. Je zde zaznamenána jak existence mostu přes Flájský potok (Haasenbrücke), tak i pila (Brettmühle) a několik domů v Českém Jiřetíně. Tato mapa dokazuje, že naší obci je tedy již více než 420 let. Může ukazovat i na to, že obec nebyla založena Jiřím Popelem z Lobkovic, jak se dosud traduje. Podle této unikátní mapy zaznamenávající také tehdejší majetkové poměry byl pánem „Geyersbergu“ (tj. tehdy odtěžovaného vrchu s dnešním televizním vysílačem, který dnes nese název Jestřábí vrch) Adam Havel z Lobkovic (*9. 10. 1557, †16. 5. 1605). Původ jména naší obce tak zůstává stále neobjasněn, nicméně existují dvě stopy: V roce 1590 zemřel otec Adama Havla, Jiří z Lobkovic, tehdejší prezident apelačního soudu (†11. 9. 1590, pohřben v katedrále sv. Víta v Praze). O rok dříve přišel Adam Havel o svého prvorozeného syna Jiřího (*1. 6. 1589, †27. 6. 1589). Je tedy možné, že obec Český Jiřetín (něm. Georgendorf) dostala jméno na památku buďto významného Adamova otce (Jiřího, něm. Georg) či jeho prvorozeného syna (rovněž jménem Jiří). Další možností je, že obec Český Jiřetín byla skutečně založena Jiřím z Lobkovic, což by ale tento šlechtic musel stihnout ještě před rokem 1590, kdy zemřel.

Střecha dřevěného kostela téměř obnovena

Oprava střechy unikátního dřevěného kostela sv. Jana Křtitele v Českém Jiřetíně se úspěšně schyluje ke konci. Po roce 2008, kdy došlo k havarijnímu stavu střechy (viz foto), je tak objekt již z větší části zabezpečen proti zatékání. Nutné opravy však stále pokračují. Je třeba zajistit ještě cca 400 tisíc Kč.

Před více než 40 lety byl do Českého Jiřetína přesunut kostel sv. Jana Křtitele ze zaniklých Fláji. Jedná se o jediný dřevěný kostel zachovaný na obou stranách Krušných hor, který byl po létech chátrání obnoven v roce 1996. Relativně krátce po rekonstrukci se však objevil problém. Zkáza řezaného střešního šindele pocházejícího z doby přesunu kostela v 60. letech a rekonstrukce v 90. letech minulého století byla velmi rychlá. V roce 2008 došlo k havarijnímu stavu střechy a do objektu vzácné památky začalo zatékat. Okamžitý zásah byl nezbytný.

Pokračování na str. 20

Střecha dřevěného kostela téměř obnovena

Dokončení ze str. 19

Zkázu vzácné kulturní památky odvrátila rychlá pomoc akciové společnosti Česká rafinérská a Ministerstva kultury ČR. Náklady na celkovou výměnu jsou však velmi vysoké, překračují částku jednoho miliónu Kč. Proto práce na opravě střechy pokračují od roku 2008 v etapách až doposud.

↓ Na opravu havarijního stavu střechy kostela přispěla v roce 2008 i společnost Česká rafinérská.

„K loňskému roku byla provedena nová krytina na jižní straně presbytáře

a na jižní a západní straně lodi“, sdělil Ing. Vladimír Buřt, stavební technik a konzultant Biskupství litoměřického. „Zčásti je provedena nová krytina i na pultové střeše sakristie. Zbývá ještě provést výměnu krytiny na severní straně lodi a na kostelní věži“, dodal.

K opravám, které probíhají od roku 2008, je využíván velmi kvalitní rezačný šindel dodávaný od výrobce z Rožnova pod Radhoštěm.

Po urychlené pomoci České rafinérské a MK ČR byly dosavadní opravy dále financovány převážně z prostředků poskytnutých Ministerstvem kultury ČR z Programu obnovy kultur-

ních památek, prostřednictvím města Litvínov jako obce s rozšířenou působností, z menší části pak z prostředků Římskokatolické farnosti - děkanství Litvínov a ze sponzorských darů. Nelze ani opominout drobné dárce, kteří průběžně přispívají do sbírky při návštěvě kostela.

Vedle dokončení výměny stávající krytiny za novou je nutné v nejbližší době počítat také s provedením ochranného impregnačního nátěru nové šindelové krytiny. Na dokončení nové krytiny a napuštění střechy nátěrem bude potřeba zajistit dalších cca čtyři sta tisíc Kč.

Více než šindel připomínala střecha nad presbytářem českojiretinského kostela střechu z perníku (foto 1). Voda z dešťů a tajícího sněhu protékala místy střechou přímo až před neogotický oltář (foto 2). Bez urychlené pomoci akciové společnosti Česká rafinérská a Ministerstva kultury ČR by tato památka podlehla neodvratné zkáze. Vzhledem k finanční náročnosti pokračují práce na opravách pomalu. V současné době má kostel ale to nejhorší už za sebou. Střešní krytina je z větší části již obnovena (foto 3). V červnu 2012 navštívila kostel skupina rodáků z bývalých Fláji. Kromě sbírky na opravu střechy, která byla provedena během bohoslužby, přišli rodáci se zajímavým návrhem. Kostelu chtějí věnovat vitrážovou výzdobu oken v presbytáři. Živě se také diskutovalo o tom, zda by bylo možné obnovit původní kazetovou výzdobu stropů, která se do dnešních dnů nezachovala. Flájští rodáci by chtěli věnovat alespoň jednu kazetu ve tvaru rozety nad oltářem. Po vzoru původního originálu bude vyzdobena malbou s motivy květin.

Desetiletí dobrého partnerství Unipetrolu s obcí Český Jiřetín

Již celé desetiletí je Unipetrol partnerem obce Český Jiřetín. Generální ředitel tehdejší akciové společnosti Chemopetrol Ing. Miroslav Kuliha navštívil dne 23. srpna 2001 kostel sv. Jana Křtitele v Českém Jiřetíně, a to na pozvání zaměstnanců tehdejšího Chemopetrolu. Právě tehdejší Chemopetrol pravidelně podporoval výstavy a koncerty pořádané správou kostela na přelomu devadesátých let. Díky této návštěvě vznikla i dohoda o spolupráci s místním obecním úřadem. Od roku 2001 do roku 2011 získala obec Český Jiřetín na své konto již 725.000,- Kč.

← Generální ředitel tehdejší a. s. Chemopetrol (dnes společnost Unipetrol RPA, s. r. o.) se po návštěvě dřevěného kostela sv. Jana Křtitele v Českém Jiřetíně podepisuje do pamětní knihy. Provázají jej paní Blanka Fišerová (uprostřed) jako správce kostela a tehdejší obecní zastupitelka paní Kateřina Jarošová (vlevo).

Těžaři rozdávají miliony

O několik uhelných milionů se na konci května podělily obce Chomutovska a Mostecka, které spadají do revíru tamní těžební korporace. Ta v těchto dnech podpořila nemalou sumou i hnutí, které působí v zastupitelstvu Horního Jiřetína. Toto městečko by mělo být v případě pokračování těžby srovnáno se zemí.

Těžební společnosti Litvínovská uhelná a Vršanská uhelná ze skupiny Czech Coal finančně podporují vybraná města a obce Chomutovska a Mostecka už řadu let. Loni ovšem dostala embargo na mecenášské příjmy radnice Litvínova kvůli protitěžebnímu výroku svého starosty Mgr. Milana Štovička (Věci veřejné). Letos pro změnu havíři přijali mezi „vyvolené“ nově šest obcí, a to Horu Sv. Kateřiny, Novou Ves v Horách, Český Jiřetín, Brandov, Klíny a Havraň, všechny z horské oblasti. „Smlouvy, které byly nyní podepsány, představují 5 650 000 korun,“ uvedla mluvčí skupiny Czech Coal Gabriela Sáríčková Benešová. Horské obce se v první fázi shodly na tom, že dar použijí na společný projekt, obnovu ZŠ a MŠ v Hoře Sv. Kateřiny, jediného zařízení tohoto typu pro děti v horách na Mostecku.

Pod Horním Jiřetínem a Černicemi se nachází přes 250 milionů tun uhlí a další tři čtvrtě miliardy tun uhlí

za těmito obcemi v platném dobývacím prostoru, zásoby nejdostupnějšího domácího energetického zdroje a chemické suroviny na 150 let. Odpůrci těžby se opírají o územní ekologické limity z roku 1991. Na druhé straně však s těžbou hnědého uhlí za těmito limity a s pokračováním těžby na lomu ČSA počítá poslední známá státní energetická koncepce a vytěžení rovněž těžařům ukládá i platný Horní zákon, jehož naplnění dnes brzdí v podstatě pouze koaliční dohoda, kam vetující glosu prosadil právě litvínovský starosta Mgr. Milan Štoviček. S jeho názorem se ztotožňuje i současný místostarosta Horního Jiřetína Ing. Vladimír Buřt.

Zastupitelstvo obce Český Jiřetín se na veřejném zasedání dne 3. 3. 2010 usneslo, že nebude podporovat prolomení limitů těžby.

Dva roky poté začala jednat naše obec s těžaři o spolupráci. O jednání, kterého se za Český Jiřetín účastnil místostarosta obce, informovaly Důlní noviny dne 22. 3. 2012. Dne 1. 6. 2012 vydal Czech Coal tiskovou zprávu, podle které se obec Český Jiřetín stává jedním z nových partnerů těžařů.

Co těžbařské společnosti očekávají na oplátku od horských obcí?

Zdroj: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Tezari-rozdavaji-miliony-Obcim-i-hnutim-naklonenym-uhlobaronum-234803>

Nové rozdělení daní sníží rozpočty 378 obcí, někdy i o 85 procent

Český Jiřetín by měl v roce 2013 přijít o většinu svých daňových příjmů. Zastupitelé už dvakrát hlasováním odmítli se problémem veřejně zabývat. Je snad téma ohroženého příjmu od státu do obecního rozpočtu málo důležité?

Obcím s malým počtem obyvatel a velkou rozlohou hrozí, že od příštího roku přijdou o většinu svých daňových příjmů. Nové rozdělení daní tak na ně dopadne ještě více než na čtyři největší města v republice. Ministerstvo financí ale na svém návrhu nového rozpočtového určení daní (RUD) nic měnit nehodlá. Návrh prošel i Parlamentem ČR.

Sdílené daňové příjmy	
Současný systém RUD	1 991 000 Kč
Návrh systému RUD předložený MF ČR	686 000 Kč
Výnos na jednoho obyvatele	
Současný systém RUD	26 200 Kč
Návrh systému RUD předložený MF ČR	9 000 Kč
Snížení daňových příjmů pro Český Jiřetín dle RUD	-1 305 000 Kč

Zdroj: <http://www.obcelidem.cz/ustecky-kraj/most/cesky-jiretin>

Český Jiřetín by tak měl přijít o většinu svých daňových příjmů. Současný systém rozpočtového určení daní poskytuje obci Český Jiřetín 1.991.000,- Kč, ale podle nového návrhu by si obec měla přijít už jen na pouhých 686.000,- Kč.

Zastupitelé „Za obec krásnější“ si v loňském roce přes odpor občanů prosadili uvolněnou funkci starostky, která by měla spravovat obec o počtu několika desítek obyvatel.

Rozdíl v odměně neuvolněného a uvolněného starosty činí bez ohledu na počet obyvatel 17 380 Kč měsíčně. Rozhodnutí o tom, zda zastupitele uvolnit, či neuvolnit, proto zejména u obcí a menších měst znamená poměrně zásadní zásah do rozpočtu.

Obec Český Jiřetín vyčleňuje na rok 2012 na uvolněnou starostku, na zastupitelské odměny a platy 749.000,- Kč. Tato částka představuje 109 % budoucích příjmů od státu. A tak je zřejmé, že příjem obce z nového rozpočtového určení daní na současně osobní náklady stačit nebude. Po zaplacení osobních nákladů tak zůstávají nepokryté další běžné výdaje obce (elektrikář 47.000,- Kč, vysoké náklady na telefony 52.000,- Kč, ostatní služby 80.000,- Kč, pohoštění 20.000,- Kč atd.), které v sumě tvoří cca jeden milión korun. Vyčerpali obec všechny peníze na mzdy, odkud bude brát na úhradu dalších nákladů? Snad ze svých úspor za dříve prodané pozemky? Současné pro-

středky na účtu obce však nelze čerpat donekonečna.

Jaké jsou možnosti řešení? Zachování stávající výše mezd pro starostku a místostarostu je při nízkém počtu obyvatel Českého Jiřetína pro obecní rozpočet vražedné. Obec si nemůže dovolit vyčerpat na mzdy a odměny zastupitelům celý státní příspěvek a ještě na zbytek mezd ze svých úspor přes 60 tisíc Kč doplácet. Nebude-li ale zrušena uvolněná funkce starostky, k tomuto stavu dojde.

Obec by měla zahájit okamžitě úsporná opatření. O to více je zarážející, že se Obecní úřad pouští do investičních akcí typu „oplocení pozemku kolem obecního úřadu“ v uvažované výši tři čtvrtě miliónu Kč. A to aniž by takový výdaj byl dostatečně pokryt příjmem. Rovněž pohoštění při obecních akcích a výletní autobus na Zahradu Čech jsou placeny z obecního rozpočtu, tedy z peněz z dřívějších prodejů pozemků. Ani na jednu z akcí nepožádala obec o pomoc sponzory.

Obec ani jednou nepožádala o dotace z veřejných fondů. V jediném případě tak chtěla učinit, ale celé volební období obviňovali představitelé obce své oponenty, že kvůli opozici o dotaci požádat nemohli. Jaká je však skutečnost? V bodě 15 zápisu z jednání zastupitelstva dne 16. 5. 2012 po měsících osočování svých oponentů konečně starostka přiznala, že nepodaná žádost o dotaci na sportovní areál byla „opome-

nutím OÚ“. Pokládáme si proto opakovaně otázku, proč obec nežadá o dotace z národních a evropských fondů? Přitom lze očekávat, že už brzo bude většina dotačních možností vyčerpána. Zatím z nich profitují všechny ostatní obce Mostecká, ale Český Jiřetín stále zůstává výjimkou.

Nevyjasněné zůstávají například i finanční vztahy mezi obcí a podnikatelskou činností TJ Rekreatant. Starostka nevybírá od provozovatele obecního parkoviště TJ Rekreatant už od roku 2006 žádný podíl z parkovného. Do loňska nevybírala od TJ Rekreatant ani poplatky za odpady spojené s podnikatelskou činností této organizace. Starostka argumentuje tím, že TJ Rekreatant parkoviště udržuje a poskytuje prostory na sjezdovce pro obecní akce. Předchozí starostka Věra Hájková přitom získávala pro obecní poplatek 40 % z kontrolovaného výběru poplatků 30,- Kč / vůz. Je přitom nutné připomenout, že parkoviště je provozováno na pozemcích obce. Je také nutné připomenout, že i za starostky Hájkové měl TJ Rekreatant povinnost parkoviště udržovat. Je to také v jeho zájmu ...

Zastupitelé kolem starostky už i uvažovali o kompenzování výpadku z daňových příjmů zvýšením místních daní (ačkoli už dnes má obec daňový koeficient 2, který zecyťnásobuje daně z nemovitostí). Budeme tak doplácet na mzdy obecních představitelů ještě vyšší sazbou daně z nemovitostí?

Vyzýváme tímto vedení obce, aby se chovalo zodpovědně ve věcech obecních financí podle zásady dobrého hospodáře. Není v zájmu obce, aby prostředky za prodané parcely byly na jedné straně použity pouze

na platy, a na druhé straně aby obci unikaly příjmové možnosti, které se v dalších letech už nebudou opakovat. Chceme věřit tomu, že na konci volebního období nezůstane účet obce prázdný. Zásadními úkoly, které

před obcí stojí, jako je např. dovybudování vodovodu nebo řešení odpadních vod v obci, se nikdo ve vedení Obecního úřadu Český Jiřetín přitom vážně nezabývá.

Jak českojiřetínská radnice ochraňuje kvalitní pramen pitné vody?

Všechny vyspělé kultury si chrání své kulturní a přírodní bohatství. Občané si formou daní platí státní a obecní úředníky, aby se o toto bohatství v zájmu veřejnosti starali. K přírodnímu bohatství patří bezesporu i zdroje kvalitní pitné vody. Tato teorie však nemá nic společného s realitou v Českém Jiřetíně.

Původní němečtí obyvatelé společně s nově přichozími obyvateli Českého Jiřetína po 2. světové válce si společnými silami upravili pramen v centru obce, který do zřízení veřejného vodovodu sloužil většině obyvatel centrální části vesnice. Dodnes je pramen jediným veřejně dostupným zdrojem pitné vody v zímě pro řadu domů v centru obce, které nejsou napojeny na veřejný vodovod.

V roce 2000 prodala obec parcelu č. 11 i s pramenem. Tehdejší starostka Věra Hájková však moudře vyhradila při prodeji obci právo z věcného břemene k odběru vody. Myslela tak na to, aby občané nepřišli o tento kvalitní pitný zdroj.

V roce 2010 chtěla současná starostka vývod z pramene směrem k silnici zaslepit. Voda by tak skončila pouze a jen v soukromých rukách jediného domu. Vedení radnice přitom tvrdilo,

že obec už právo z věcného břemene nemá, což (jak se ukázalo šetřením) naštěstí není pravda. Po sporech, které tento záměr radních odstartoval, k zaslepení vývodu pramenité vody pro veřejnost nakonec nedošlo.

Dva roky po sporech však opět přišel další zásah obecního úřadu proti občanům (daňovým poplatníkům). Vodu, jejíž rozbory ukazují na jeden z nejkvalitnějších zdrojů pitné vody, označila radnice v srpnu 2012 za „užitkovou“.

Co je cílem osazení takovéto informační tabulky? Toleruje snad obecní úřad znečišťování vody? Voda ze stejného pramene, která protéká soukromým domem, je přitom využívána jako pitná ... Degradace kvality pramene dosud vynikající vody se děje s vědomím úřední osoby zodpovědné na Městě Litvínov za ochranu vod. Je to skutečně podivná ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů.

Představitelé obce mají stále snahu rozdělovat zbytky obecních pozemků na stavby nových rekreačních chat. To je další z důvodů pro začínající potíže s dostupností pitné vody v obci. Občané už léta volají po dobudování vodovodu. Vedení radnice však hovoří o tom, že tato akce by byla nad mož-

ností obce. Přitom ale obec nemá vypracovanou žádnou studii s rozpočtem, takže vlastně nikdo neví, o jaké částce je řeč. A protože neexistuje žádná studie, nemohla se obec dosud ani pokusit požádat o dotaci na tak základní věc, jako dozajištění obyvatelstva pitnou vodou. Současně však ta samá obec nechrání jediný celoročně dostupný zdroj pramenité vody v centru obce.

Paradoxem je, že k domu samotné starostky je přitom přiváděna kvalitní pramenitá voda z plavebního kanálu. V tomto případě jsou naopak vyvíjeny tlaky na Lesy ČR, aby starostka o tento zdroj dobré vody sama pro svůj dům nepřišla.

↑ Nehezka stavební úprava opěrné zdi na pozemku obce, která vznikla před několika lety kolem vývodu jednoho z nejkvalitnějších pramenů pitné vody, byla v srpnu 2012 opatřena ze strany obecního úřadu novou tabulkou „Užitková voda“.

Vodní zdroj na parcele č. 11 v katastru obce Český Jiřetín plně vyhovuje dle vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území. Jímka pramenité vody se nachází právě 12 m vzdušnou čarou od veřejné pozemní komunikace a je navíc nad úrovní silnice, proto znečištění zdroje průsakem z vozovky je vyloučen. Vodu neohrožuje ani průsak ze žumpy, nádrže paliv, chlěva, močůvkové jímky, hnojště, ani individuální umývací plochy vozidel. Rozbor vody ze 7. 4. 2010 potvrdil, že výsledky rozboru vody vyhovují hygienickým limitům požadovaným vyhláškou MZ ČR č. 252/2004 Sb. na pitnou vodu. Protokol o zkoušce č. 653/08/10 je k dispozici na Obecním úřadě Český Jiřetín. Přesto byla voda v letošním roce označena jako „užitková“.

Návrat totalitárních praktik

Už od prosince platí v Českém Jiřetíně obecně závazná vyhláška č. 5/2011, vydaná znovu jako vyhláška č. 1/2012. Stěžejním tématem této vyhlášky je zákaz výlepu plakátů na veřejné plakátovací ploše bez schválení obecním úřadem. Téměř čtvrtstoletí po tzv. Sametové revoluci je tak Český Jiřetín zřejmě první obcí, ve které má místní samospráva oficiální nástroj cenzury.

Již v prosinci byl dán návrh na pozastavení platnosti vyhlášky pro nedostatečnost pravidel, za jakých obecních úřad může plakáty na veřejné ploše schválit či neschválit. Tehdejší obavy z nedemokratického nasměrování vyhlášky se potvrdily už v dubnu. Obecní úřad Český Jiřetín využil vyhlášky k tomu, aby našemu spolku, jako žadateli o vylepení plakátu, doslovně předepsal text, který má být na veřejné plakátovací ploše vylepen. Obecní úřad tak zcela ignoroval polistopadový ústavní pořádek, podle kterého je cenzura nepřijatelná (viz článek 17 Listiny základních práv a svobod).

Poté, co jsme se ohradili proti cenzu-

ře v obci Český Jiřetín, zvolil Obecní úřad taktiku mlčení. Na další žádost o vylepení plakátu zaslanou začátkem června úřad po dva měsíce neodpověděl, čímž jako obvykle porušil lhůtu stanovenou správním řádem. K reakci byl českojiřetínský Obecní úřad donucen až příkazem Krajského úřadu Ústeckého kraje, který je jeho nadřízeným orgánem. Obecní úřad v odpovědi překročil i lhůtu příkázanou mu krajem, takže plakát se nakonec stal neaktuálním.

Oficiálním vysvětlením, proč starostka musí schvalovat plakáty vyvěšované na veřejné plakátovací ploše (tedy na ploše ve vlastnictví všech občanů obce), je „zlepšení estetického vzhle-

du obce a vytvoření příznivých podmínek pro život obyvatel a návštěvníků obce“. Podívá-li se ale obyvatel či návštěvník obce pozorně, zjistí, že mj. i samotný vydavatel vyhlášky vyvěšuje plakáty na sloupech elektrického vedení či sám provozuje výlepovou plochu neoznačenou podle vlastních pravidel. Evidentně tedy o estetický vzhled obce nejde.

Odůvodňování cenzury „estetickým vzhledem obce“ je výsměchem demokracii. Stav v obci Český Jiřetín je v tomto směru bezprecedentní. Nápadně připomíná praktiky režimů, které mají důvod bránit se svobodě slova.

Záměr větrných elektráren na Moldavě

Podobně jako v Českém Jiřetíně před několika lety chtějí moldavští radní stavět větrný park. 20 větrných elektráren má vyrůst v okolí Fláji. Odpor proti stavbě přichází nejen z Čech, ale i ze Saska.

Už delší dobu se ostře diskutují plány na zbudování parku větrných elektráren u Moldavy, nedaleko Fláji. Proti záměru se vyslovil Krajský úřad Ústeckého kraje. Dne 7. 6. 2012 se k tomuto tématu konalo v Rechenbergu-Bienenmühle česko-německé setkání, kterého se účastnil poslanec Evropského parlamentu Jan Březina se svým německým kolegou Dr. Petrem Jahrem. Setkání se účastnila zástupkyně českého Ministerstva životního prostředí, poslanci německého Bundestagu včetně Heinze-Petera Hausteina, dále pak zemský rada Volker Uhlig a zástup-

ci obcí a řady občanských sdružení z Čech i Německa. Předsdkyně jednoho z čelních sdružení, Krušnohorského spolku (Erzgebirgsverein) paní Dr. Gabriela Lorenz při setkání v Rechenbergu-Bienenmühle vymezila jasným způsobem postoj spolku proti stavbě elektráren v okolí Moldavy a Fláji.

Zatímco starosta Moldavy Jaroslav Pok si slibuje, že z provozu větrných elektráren by do obecní kasy plynuly peníze, jeho saští kolegové se obávají o osud rozvoje turismu v Krušných horách. Nedaleko oblasti, kde mají vyrůst elektrárny, totiž prochází teprve v loňském roce otevřená „cesta kvalitní turistky Erzgebirge/ Vogtland“, díky které se už zvýšil počet turistů v této oblasti. Ještě pádnějším argumentem je, že 20 větrných elektráren má stát uprostřed oblasti, která je chráněna programem Natura 2000, neboť v ní žije početná skupina tetřívka obecného. Ten je zvláště chráněn jako silně ohrožený druh.

↑ Tetřívka obecný (*Lyrurus tetrix*).

Vše také záleží na ministerstvu životního prostředí, které bude mít poslední slovo - stavbu větrníků povolí, nebo zamítne.

Ministerstvo dne 18. 6. 2012 vrátilo žadateli, kterým je EP Renewables, a. s., zpět dokumentaci vlivů záměru na životní prostředí k doplnění. Proces schvalování tak ještě není zdaleka u konce.

Zdroj: Tiskové prohlášení Krušnohorského spolku (Erzgebirgsverein) z 9. 6. 2012, Server: <http://www.unieprokrajinu.cz>

Občané a komunální politika

Českojiřetínský spolek - Sdružení pro rozvoj obce Český Jiřetín je otevřené, dobrovolné a nepolitické společenství občanů, kterým není lhostejný život v obci Český Jiřetín, jsou si vědomi potřeb obce a jejích obyvatel a jsou připraveni přijmout svůj díl odpovědnosti za budoucnost obce, zejména přispívat svým občanským postojem, prací a znalostmi k rozvoji obce.

V rámci poslání sdružení se jeho členové angažují v komunální sféře, a to v zájmu zajištění řádného hospodaření obce a řádného fungování obecní samosprávy.

Nepovedlo se nám prosadit do zastupitelstva více než dva kandidáty, neboť český volební systém umožňuje hlasovat také i formálně hlášeným voličům, kteří v obci trvale nežijí. Povedlo se nám alespoň dosáhnout rozhodnutí o od-

volání zastupitelky Růženy Klubertové, která kandidovala v naší obci, aniž by zde ve skutečnosti bydlela. Naše hlavní kandidátka do zastupitelstva se nakonec bohužel rozhodla připojit se po volbách k většině. Přesto se však členové našeho sdružení angažují ať už v zastupitelstvu nebo mimo něj v tom, aby v obci fungovaly nejzákladnější věci. V tomto směru vyvíjejí soustředěný tlak na místní samosprávu:

- Prosadili jsme provozování pouličního osvětlení po celou noc (loni se svítilo pouze o víkendech)
- Prosadili jsme sběrné soboty, které obec i přes svou povinnost po léta nepořádala (ještě před rokem byli občané nuceni větší odpady vozit do Litvínova a byli vystavováni ze strany obecního úřadu neoprávněným hrozbám pokuty při uložení větších kusů odpadů)
- Prosadili jsme úklid na obecním pozemku kolem kontejnerů a autobusové zastávky „na konečné“
- Prosadili jsme odstranění značek „silnice se udržuje pouze plužením“ z Flájí a Českého Jiřetína
- Prosadili jsme posyp silnic v obci (ještě týden před posledními Vánocemi se silnice v Českém Jiřetíně neposypávala a vytvářela souvislou ledovou plochu)
- Sledujeme se zvýšenou pozorností nakládání s obecním majetkem, zejména prodeje obecních pozemků, ve snaze, aby z prodejů obecního majetku profitovala především obec a její občané (jako celek)
- Aktivně sledujeme vývoj vykrádání domů v obci i v sousedním Německém Jiřetíně (Deutschgeorgenthal) a opakovaně se snažíme přimět policii k preventivní činnosti v oblasti ochrany majetku občanů (nejsme spokojeni zejména s tím, že objasňenost při vyšetřování domovních krádeží je v současné době téměř nulová)
- Iniciujeme vznik preventivních opatření v oblasti požární ochrany, která do letošního roku byla v naší obci nezajištěná. Na naše naléhání byla letos uzavřena dohoda s hasiči v Nové Vsi v Horách, opravena obecní stříkačka a vydán požární řád obce.

Naším cílem je uzavření dohody se sousedním městem Neuhausen. Naše obec, je od českých hasičských stanic relativně hodně vzdálená, zatímco od města Neuhausen nás dělí pouze několik málo kilometrů. Město Neuhausen je již dlouhodobě připraveno uzavřít dohodu o bezplatné pomoci v případě požáru v naší obci. Na Obecním úřadě Český Jiřetín leží několik let nepodepsaný návrh smlouvy. Dořešit se má pouze způsob předávání informací mezi českou a německou stranou o potřebě zásahu.

Naší snahou v komunální sféře je, aby se Český Jiřetín stal místem příznivým ke každodennímu životu a ne pouze zázemím pro rekreaci na dva dny v týdnu.

Českojiřetínský spolek slaví své první narozeniny

Spolek lidí, kteří z Českého Jiřetína pocházejí, v obci žijí nebo k Českému Jiřetínu mají pozitivní vztah, vznikl dne 9. června 2011.

Českojiřetínský spolek uspořádal ve dnech svého formování výroční uvítání českojiřetínských rodáků – lidí, kteří se v obci narodili, ale kteří zde již od roku 1945 nemohou bydlet. 21. setkání rodáků odmítl náš obecní úřad uspořádat. Setkání s rodáky proběhlo ve velmi příjemné, přátelské atmosféře. Po tradiční sobotní mši po slavnosti Nanebevstoupení Páně, která byla sloužena dne 4. 6. 2011, zajistil náš spolek nejen pohoštění rodáků na vlastní náklady, ale současně i filmové natáčení rozhovorů s nej-

staršími českojiřetínskými pamětníky. Tyto rozhovory poslouží jakou součást vznikajícího dokumentárního filmu o historii obce.

Stejného dne byl uspořádán v Českém Jiřetíně dětský den na náklady zakládajících členů Českojiřetínského spolku. Zakládající členové spolku tak chtěli navázat na dobrou tradici dětských dnů, slavených v obci naposledy na přelomu 80. a 90. let.

Vznik Českojiřetínského spolku uvítali starostové sousedních měst Litvínov, Neuhausen a Rechenberg-Bienenmühle, kteří krátce po vzniku spolku podpořili první úspěšný projekt spolku. Natáčení dokumentu o obci následně podpořil mezivládní Česko-německý fond budoucnosti.

K dalším úspěšným projektům spolku pak přibýlo prosazení známky České pošty propagující 50 let vodního díla Fláje. Známkou na podnět Českojiřetínského spolku vydá čes-

ká státní pošta v roce 2013, kdy si Fláje připomenou 50 let od uvedení vodního díla do provozu.

Činnost členů Českojiřetínského spolku přinesla ovoce i v péči o jedinečnou kulturní památku, kterou je flájský plavební kanál - nejstarší plavební kanál na českém území. Po letech úvah, co s tímto technickým dílem v 21. století, byl konečně prosazen projekt, díky kterému podél kanálu vznikne naučná stezka. Po století postupného

zániku plavebního kanálu tak snad začíná konečně období, kdy o toto technické dílo začne být náležitě pečováno.

Českojiřetínský spolek připravuje další projekty pro region, angažuje se v komunální politice v zájmu občanů v obci skutečně žijících.

V lednu 2012 odstoupila z funkce místopředsedkyně Rady Českojiřetínského spolku paní Jana Tomsová. Přiklonila se k sdružení kolem starostky. V červnu 2012 ukončila své členství v Českojiřetínském spolku. Naše sdružení tak čeká v roce 2012 volba nového místopředsedy.

Českojiřetínský spolek hospodařil v uplynulém fiskálním roce s částkou cca 104 000,- Kč, kterou z větší části tvořil grant mezvládního Česko-německého fondu budoucnosti, rezervovaný pro úhradu služeb v roce 2012. Hospodaření naší neziskové organizace skončilo v roce 2011 účetní ztrátou 3 223,12 Kč.

Rada sdružení považuje první rok činnosti sdružení za velmi úspěšný. Je to především díky podpoře těch, kteří mají k této obci skutečný vztah.

*František Lipár, předseda Rady sdružení
Ing. Petr Fišer, členy Rady sdružení*

Českojiřetínský spolek - sdružení pro rozvoj obce Český Jiřetín
Georgendorfer Verein - Verein zur Förderung der Gemeinde Český Jiřetín (Georgendorf)
IČ: 22885536, DIČ: CZ22885536
Sídlo: Český Jiřetín 19, 436 01 Litvínov, e-mail: cesky-jiretin@krusnohori.cz

Redakce: František Lipár, Petr Fišer, Miroslav Mertl (UNI noviny), Alexandra Gajdová
Fotografie: Miroslav Mertl, Jan Hodač, Jindřich Walter, Petr Fišer a archiv Českojiřetínského spolku a sdružení Heimatgeschichtsverein Rechenberg-Bienenmühle e. V., Server „www.boehmisches-erzgebirge.cz“

V tiskovině byly použity některé texty převzaté ze serveru Wikipedie

SKŘÍTCI A DÉMONI KRUŠNÝCH HOR

PhDr. Jiří Wolf

I. Úvod:

Christian Lehmann

Krušné hory jsou opuštěné. Opuštěnější než dřív, i když za noci bývají posety světly, která nahradila oči vlků. Zdá se dokonce, že čím více v nich žije lidí, tím jsou prázdnější. Žádná krajina totiž není tvořena jen vrstvou geologických plátů, svrchu pokrytou zelenými porosty a v nich i mezi nimi žijícími zvířaty a lidmi, ale vždy také průhlednými útvary lidských představ, dotvářejících zásadně podobu daného

místa. To, že Krušné hory působí pustě je možná dáno tím, že své současné obyvatele sice formují, ale bez jejich vědomého souhlasu. Lidé převážně žijí pod Krušnými horami a v nich jen jako pohyblivé figurky na šachovnici, ne jako horské kleče křesťovité se držící země z níž vyrůstají. Úplně jinak působí například Šumava se svými preludy, s šileny vegetací duchů, zachycenými Josefem Váchalem, s temnými lesy, v nichž by mohly bloudit postavy z povídek Ladislava Klímy, které si nikdy nebyly jisté tím zda jsou živé nebo mrtvé. Šumava je zkrátka dodnes prožívána, je citěna, ale v Krušných horách se v současnosti většinou jenom přežívá. Přesto je možné, že se také vám (tak jak se to stalo mně) u některého z opuštěných a poničených horských hřbitovů či u jednoho z mnoha tmavých jezírek, v tetelivém vzduchu, z kterého je cítit přicházející letní bouřka zjeví něco, co vás přesvědčí o tom, že Krušné hory jsou prázdné jenom zdánlivě. A pocit, který dokážete těžko sdělit se třeba potká a obejmě se zápisky dávno mrtvého, po všech stránkách obdivuhodného letopisce Krušných hor Christiana Lehmana, (1611 - 1688). Ten se před více jak třemi sty lety ptal sám sebe: „Co mám říci o dalekých, děsivých, vysokých, surových a nejistých leších, hlubokých údolích, strašlivých státcích, ohradách na návrších, příšerných a hrozných stezkách, na nichž mívají svá rejdiště a kde straší zlí duchové a ďábelské masky v dobrodružných podobách hadů a velkých červů, medvědů a vlků, u každého budí-

cích hrůzu a strach?“ Nejen tyto zápisky Lehmannovy, ale také každý řádek v barokních kronikách zapadlých horských far dýchá specifickou atmosférou, která byla tehdy vlastní asi jenom Krušným horám. Pouze z takového ovzduší mohly vyrůst pověsti o démonických obyvatelích podzemních slují o děsivých zjeveních duchů, obývajících lesy a černá jezírka na hřebenech Krušných hor.

Mimo hrůzné části Krušných hor, popisované Lehmannem, můžeme pokládat za místa, na nichž se zdejší zjevení, podle lidové víry, nejraději ukazovala, například ta, kde byly postaveny hraniční kameny nebo smírčí kříže. Josef V. Scheybal, zabývající se různými projevy materiální i duchovní lidové kultury v severních Čechách o tom napsal: „Lidé měli ještě v osmnáctém století z těchto křížů posvátnou hrůzu, vyprávěli si, že u nich straší, že se v okolí ukazují světýlka, ohniví kocouři, skřítcí, čubáčkové i ohniví muži, bezhlaví rytíři, mrtví zsinálí vojáci, jezdcí i nedefinovatelné bílé postavy“. Mezi strašidelná zákoutí Krušných hor však patřily také staré opuštěné štolky.

II. Skřítcí Krušných hor a podhůří

a. *Perkmoni - malí démoni, ďáblíci z šachet*

Krušné hory bývaly od dávných dob místem, kde se těžily rudy. Četné podzemní chodby a šachty, které vznikly v souvislosti s těžební činností pak dávaly podnět k tajemným vyprávěním o skřítcích-perkmonech. Hlubokou zakořeněnost víry v perkmony v oblasti Krušných hor potvrzuje již v 17. století Ch. Lehmann. Vztahu Ch. Lehmana k pověstem o skřítcích se věnoval Petr Hlaváček z lipské university. Z Hlaváčkovy práce mimo jiné vyplývá, že lutheránský kněz Lehmann, jehož spisy jsou jedinečnou pokladnicí údajů o strašidelných zjeveních v oblasti Krušných hor se k působení skřítků v Krušných horách staví poměrně skepticky. Na jednom místě svého spisu je pokládá buď za lidský výmysl nebo za ďábelské šálení, ačkoliv o existenci jiných démonů nepochybuje. Naproti tomu v rukopise plasského cisterciáka P. Mauritia Vogta (1669-1730) nazvaném „Podzemní Čechy a Morava“ (Bohemia et Moravia subterranea) z roku 1729 je doložena víra autora, všestranného barokního učenice v perkmony, kteří mají podobu démonů obývajících šachty. Zmiňu-

je se o nich na dvou místech tohoto manuskriptu a pokaždé uvádí příklady také přímo z Krušných hor. Mauritius Vogt svou úvahu začíná tím, že připomíná zbožnost českých horníků, podobně jako Bohuslav Balbín nadšeně popisující, že téměř u všech dolů v Čechách stojí kostel zasvěcený P. Marii nebo některým jiným svatým. Hornická zbožnost, související snad rovněž s četnými nebezpečími tohoto povolání byla v 17. a 18. století proklamována nejen v literárních dílech či hornických kostelích, ale také na předmětech, vzniklých z osobní iniciativy jednotlivých horníků, nebo jejich rodinných příslušníků, např. na obrazech nebo náhrobcích (náhrodek před krucifixem klečícího horníka Jana Kryštofa Hartische v krušnohorském Měděnci z roku 1736). Mauritius Vogt však vyzdvihuje především hornickou úctu k P. Marii, sv. Anně a sv. Kateřině. Ale přesto, že horní města (včetně těch pod Krušnými horami) mají kostely zasvěcené těmto světicím, pod povrchem země, v temných šachtách se to v představách zdejších havířů hemží démony, kteří prý, jak věří horníci, někdy hlučně upozorňují na nově nalezené žíly zlata a stříbra, ale vždy prozrazují tím jak se chovají, svůj temný, dáblský původ. Vogt zde na dokreslení jejich zloby uvádí jeden příklad: hrůzostrašnou výpověď jednoho annaberského horníka, zaznamenanou Jiřím Agricolou o krušnohorském skřítku, který na sebe vzal podobu koně, zabil 12 horníků a zcela zničil jednu šachtu, v níž se těžilo stříbro.

Samotné názvy, jimiž Vogt skřítky označuje, např. malí démoni nebo dáblci z šachet ukazují na které straně ve sváricím se světě andělů a dáblů stáli v představách barokního mnicha perkmoni. Z kontextu Vogtovy rozpravy skřítki vystupují jako temné bytosti - pyšní duchové a původci pověr. Vogt glosuje jejich působení slovy, která čtenáře nemají nechat na pochybách pokud jde o zařazení skřítků do černobílého morálního světa baroka: "...dábel je špatný vždy, démon škodí pokaždé, když škodit může...". Tyto poznámky činí v souvislosti se záznamem velkého inspirátora své knihy, P. Athanasia Kirchera (1602 - 1680) o hloupých hornících, kteří na určitá místa kladou permoníkům obětiny v podobě jídla (kaše, koláčky, sýr).

Sympatie krušnohorských havířů k podzemním démonům mohly být podmíněny také tím, že horníci viděli ve skřítcích maličké havíře, rovněž Vogt je jednou označuje tímto termínem (v originále „parvuli fossores“). Tomu také odpovídají popisy jejich zevnějšku, které z různých svědectví vytáhl a sepsal Mauritius Vogt. Nacházíme zde popis skřítků, překrývající se zčásti i s naší současnou představou skřítků

jako bytostí malých postav, na způsob pygmejů, jakýchsi stařečků s dlouhými vousy, oblečených stejně jako horníci (v rukopise je přímo uvedeno „solent autem omnes fodinarum diabunculi ut plurimum apparere statura parvula ad instar pygmaeorum, seneciones, profunde barbati, fossorum more vestiti“). I jinde píše, že to jsou stařečci, oblečení jako rudní havíři. Velice podobně jako Vogt popisuje perkmony Balbín, jsou to prý „třiloketní stařečkové s vousy až po břicho, někdy v havířském oblečení se svítilnou, kladivý a ostatní výzbrojí.“

Víra v perkmony přetrvávala na Krušných horách i pod nimi poměrně dlouho. Johann Endt zkoumal postoje některých havířů k trpasličím obyvatelům podzemí počátkem 20. století. Podle Endta byla pro perkmony v představách tehdejších horníků charakteristická neobyčejně velká hlava. Měli rovněž herkulovsky stavěnou hrud' a poměrně krátké nožičky. Oblečení byli stejně jako horníci. Dva mladí havíři Wilhelm Korb a Albert Forl z Goldenhöhe nedaleko Božeho daru vyprávěli Endtovi o svých zkušenostech s „Berggeisty“: prvního z nich při noční šichtě ozářilo neznámé světlo a druhý na vlastní uši slyšel kutání perkmonů. Ještě koncem 20. století slyšel prý Radek Kyselka od starých německých horníků z Teplicka vyprávění o tom, jak se při svačinách, když utichla práce lidí v dole, dali do kopání malí „Berggeisti“.

b. Hospodářičci - šotkové v lidské, hadí a žabí podobě, Schrackagerl, Jüdel

S lidovým vyprávěním o skřítcích z Krušných hor souvisí podle Alexandry Navrátilové, také víra v malé ochránce domovů. Představa domácího skřítků střežícího staré domy je známa na obou stranách Krušných hor. Na české straně mohl mít podobu šotka (chlapce s pazourky na ruce i na nohou), ale také třeba hada nebo žáby. Tuto druhou variantu popisuje Gustav Laube pro oblast Teplicka. Takovým žábám a hadům, obývajícím staré domy a jejich sklepy se neubližovalo, protože se věřilo, že přinášejí domu štěstí a že jej ochraňují. Z hadů byla uctívána zejména užovka obojková (Natrix natrix), jejíž charakteristické žlutavé měsíčky na hlavě, zavdaly podle Laubeho důvod k vyprávění o hadech s korunkou (Natterkönig). Tyto pověsti zachytil na sousedním Bílinsku již v 17. století i Bohuslav Balbín a pro chomutovskou oblast Krušných hor ji později potvrdil Viktor Karell.

Variantou domácího skřítků byl Schrackagerl. Ještě v roce 1902 Alois Schmiedl psal o tom, že na mnoha místech v Krušných horách se vyprávějí zvláštní

historky o Schrackagerlovi. Šlo o maličkatého domáciho ducha, vyhlížejícího jako dítě a oblečeného pouze do košilky. Schrackagerl obýval jen domy, v nichž se žilo v klidu a zbožně. Když se v domě objevily rozmišky, nebo když někdo začal klít, Schrackagerl navždy zmizel. Obzvláště rád měl malé děti, s nimiž se s oblibou zdržoval a bavil je. Nesnesl však, když si ho někdo dobíral a mstil se za to např. tím, že odvažoval krávy v stájích, rozházel pro ně připravené krmení anebo zacuchal spícím dětem vlasy. Schmiedl vypráví příhodu o děvečce, která byla nově přijata na jeden krušnohorský statek. Když poprvé došla krávy, uviděla, jak se nějaké malinké dítě pokouší zvednout džber s nadojeným mlékem k ústům a napít se z něj. Začala na něj hartusit a chtěla jej chytit. Dítě však na děvečku vrhlo zlý pohled a beze stopy zmizelo. Když dívka vše vypověděla hospodyni, byla poučena o tom, že domnělé dítě byl Schrackagerl a že se za bezprávi určitě pomstí. A skutečně hned následující noci se ve stáji spustil takový děsivý hluk, že vzbudil všechny obyvatele statku. Schrackagerl odvázel a rozehnal dobytek v chlévě a všechno náčiní ve stáji rozházel po zemi. Dokud na statku sloužila děvečka, která mu ublížila, nikomu se Schrackagerl neukázal. Byli však Schrackagerl chován v náležitě úctě, mohli se od něj obyvatelé domu dočkat i pomoci. V Jáchymově se ztratilo z jedné rodiny jenom několik měsíců staré dítě. Po několika dnech jej našli v seníku ve společnosti Schrackagerla. Dítě bylo zdravé, živé a rozesmáté. To Schrackagerl mu po celý čas nejen opatroval jídlo, ale také se o něj pečlivě staral a chránil jej před nepohodlím. Před očima dospělých lidí Schrackagerl zmizel a už se nevrátil.

Další skřítek, známý z oblasti Krušných hor (tentokrát spíše z jejich saské části) označovaný jako Jüdel (Güttel, Gittel, Gütchen, Hebrärchen) má mnoho příbuzných rysů se Schrackagerlem, což zdůrazňuje i Fritz Roth, když připomíná společný motiv pro dospělé neviditelného skřítko hrajícího si s dítětem. Shody nalezneme také ve vyprávění o skřítcích (Schrackagerl i Jüdel), kteří v noci zacuchávají dětem vlasy. Od Jüdela stejně jako od Schrackagerla se mohli hospodáři i obyvatelé statků a domů, kde přebýval dočkat různých čertovin a ztřeštěných kousků. Když jakási děvečka, sloužící ve Wiesenthalu vstoupila do stáje, uviděla tam dobytek bez hlavy, rozsekaný na kousky. Běžela v hrůze vše říci hospodyni, ale než se vrátila dal Jüdel zase všechno do pořádku. Jüdel v sobě nese rysy nejrůznějších mytických postav, mj. také vracející se duše zabitého dítěte. Fritz Roth v souvislosti s Lehmanem uvádí příběhy o hrůzostrašných zjeveních skřítků majících podobu zavražděných dětí, což ovšem

nebyla záležitost výhradně krušnohorská. Těchto drsných pověstí si všiml i Heinrich Heine a ve své knize O Německu převyprávěl historku o zvědavé děvečce, která chtěla vidět svého přítele, skřítko v jeho pravé podobě, avšak skřítek nechtěl za žádnou cenu svolit: „Nakonec však přece svolil a řekl jí ať sejde do sklepa, tam že ho uvidí. Děvečka vzala světlo, sestoupila do sklepa a tam vidí v otevřeném sudu mrtvé děťátko zalité vlastní krví.“

Schrackagerl nebo Jüdel se ukazovali zpravidla sami, ale ve vsi Strupčicích na Chomutovsku v domě č.11 se prý i za bílého dne objevovalo množství malých šedivých skřítků.

c. Další skřítkovité postavy Krušných hor

Mimo horních démonků perkmonů a domácích hospodářčků Schrackagerlů a Jüdelů se v oblasti Krušných hor setkáváme ještě s dalšími přízračnými postavami, které mají podobu skřítků. Například na cestě mezi Přísečnicí a Ulmbachem se pocestným zjevoval šedý mužíček v mysliveckém oblečku, který sedával na větvi stromu. Když jej poutníci míjeli, seskočil ze stromu, provázel je mlčky nějakou chvíli a potom zmizel. Podle Viktora Karella za měsíčních nocí vídali pocestní obdobného šedého mužika také na cestě z Albrechtic.

III. Ostatní démoni Krušných hor a podhůří

a. Vládcové Krušných hor - Rýbrcoulo a Marzebilla neboli Pupilla

Rýbrcoulo bývá někdy označován za zjevení vázané výhradně na oblast Krkonoš. Jako jeden z prvních se o krkonošském Rýbrcoulovi zmiňuje známý humanista, pocházející z Teplicka, Havel Žalanský. Bohuslav Balbín Rýbrcoula o něco později popisuje jako strašidlo, které sedí na vrcholu Sněžky a jednotvárně křičí. Zároveň se Balbín domnívá, že Rýbrcoulo byl znám též v Krušných horách. Až když přišli horníci z našich hor do Krkonoš, označili prý stejným jménem zjevení, které se podobalo tomu krušnohorskému. Také díky Christianu Lehmannovi víme, že v 17. století byly za Rýbrcoulovo sídlo skutečně pokládány i Krušné hory. Víru v Rýbrcoula v Krušných horách potvrzuje i F. Roth a dodává, že podle Schwenckfeldta (1607) se Rýbrcoulo obvykle ukazoval na horách chvíli jako horní mužíček, jindy jako mnich, pak zase jako krásný kůň ale také třeba jako žába. Zjevoval se o polednách, byl proto chápán jako „daemon meridianus“ a projevoval svou přízeň chudým lidem, kterým rozdával ze svých pokladů. Jednu z pověstí o krušno-

horském Rýbrcoulovi, právě na základě Lehmanova svědectví, zaznamenal v roce 1894 Michael Urban. Tento příběh však postavu krušnohorského Rýbrcoula jako laskavého vládce Krušných hor staví do poněkud jiného světla. Christian Lehmann totiž zapisuje vyprávění o řezníku, který se jednou (v roce 1658) ještě za měsíčního svitu vydal z Wiesenthalu do Elterleinu, tu naproti němu vystoupilo děsivé zjevení s ohnivým jazykem a očima. Zjevení mělo podobu dávného horala a přehradilo mu cestu řetězem, na kterém visely lidské lebky. Řezník se k smrti ulekl, otočil se a utíkal zpátky domů, Rýbrcoul jej pronásledoval až do světlice. Zmizel teprve, když řezníková manželka rozsvítila světlo. O krušnohorském Rýbrcoulovi bylo také známo, že na české straně našich hor zhasíná světla pocestným ubírajícím se nočním lesem.

Dalším duchem, který podle lidové víry vládl Krušným horám byla Marzebilla, která se dnes někdy zkomoleně označuje jako Marybyla, Marybela nebo dokonce Mařebyla. Její sídlo se nacházelo nedaleko Suniperku (Výsluní) v chomutovské části Rudohoří. Vyprávělo se o ní, že kdysi bývala dcerou hradního pána, který ji poslal do kláštera, ona se však zamilovala do nějakého rytíře a utekla s ním. Zemřela v bídě a po smrti se začala zjevovat v Krušných horách, jejichž strážným duchem se stala. Hellingering o ní vypráví například toto: Jednou jel sedlák z Nové vsi do lesa pro dříví. Najednou se jeho spřežení zastavilo a nemohlo dál. Sedlák se otočil a uviděl, že na konci vozu sedí stará žena. Podle železné rukavice, kterou měla na ruce, poznal, že je to Marzebilla. Přízračná stařena se sedláka zeptala, jestli s ním může jet, ale sedlák hrubě odpověděl, že je příliš těžká a protože ani potom nechtěla sestoupit, praštil ji tak, až z vozu spadla. Pak, aniž se ohlédl, pokračoval sedlák ve své cestě. Když přišel domů, necítil se dobře, ulehl a v osmi dnech zemřel. Jeho mrtvola však zmizela. Teprve když byly po několika letech káceny v lese staré stromy, našli dřevorubci nějaké lidské kosti, ve kterých podle amuletu poznali zbytky surového sedláka.

b. Lesní duchové

Jedním z nejděsivějších příznaků, s nimiž se mohl dávný návštěvník Krušných hor setkat, byla „Divoká honba“ nebo také „Zuřivé vojsko“. Dávné pohanské kořeny tohoto zjevení, které nebylo typické jen pro Krušné hory důmyslně naznačil italský historik Carlo Ginzburg. Podle Lehmanova strašila „Divoká honba“ v Krušných horách svým děsivým „hu-hu“ hlavně v dobách třicetileté války. V roce 1626 byl křikem lovců a strašidelným štěkotem psů zaveden do ba-

žin i se svým koněm šlechtic Rudolf ze Schmertzingu. S tímto zjevením se setkal také jeden starý kněz, jenž velmi brzy ráno cestoval lesním úvozem a najednou zaslechl mohutný lovecký pokřik, který nemohl vydávat žádný smrtelník. Kočí, jenž kněze vezl, řekl „Pane, to je Zuřivé vojsko, chceme projet ve jménu Božím a proto nám zjevení nemůže ublížit“. O „Divoké honbě“ pod Krušnými horami se zmiňuje také František Cajthaml-Liberté nebo Viktor Karell.

Kromě „Divoké honby“ se po Krušných horách proháněla řada dalších příznaků, Lehmann zaznamenává jako příklad skupinu bezhlavých jezdců. Byla zde však i jednotlivá strašidelná zjevení. V chomutovské části Krušných hor se podle Hellingeringa zjevoval ohnivý „der feurige Mann“, který na sebe bral různé podoby. Chvilku se podobal lesnímu skřítkovi, chvilku obru, jindy se ukazoval jako divoké zvíře, potom zas jako hořící předmět, nejraději se zdržoval v bažinách. Zvláštním krušnohorským zjevením byl Hellingeringem zmiňovaný „krásný lesní muž“ pocházející příznačně ze Schönwaldu (Krásného lesa), který se ozýval děsivým formanským voláním, aniž by jej někdo spatřil. Svými strašidelnými projevy byly s „krásným lesním mužem“ spřízněni početní krušnohorští hejkalové, kterým se, dle Martina Stejskala, obecně říkalo Hehmann, v okolí Měděnce Hojman nebo Hansoh, v Kovářské pak Hansmichl. O posledním uvádějí Heger a Lienert, že se zjevoval na vozíku taženém přízračnými kozly a za křiku „Hoho! Hoho!“ mizel beze stopy v lese. Také Friedrich Bernau píše o jednom krušnohorském „Hehmannovi“. Podle něj se jednalo o zakletého ducha, který obcházel les s hraničním kamenem na zádech, hlasitě hekal a každého, koho potkal se ptal „Kam mám ten kámen složit?“. Z posmrtného trápení vysvobodil tohoto „Hehmanna“ až kurážný pocestný, který mu řekl „dej ho tam, odkud si ho vzal“. Rovněž J. Endt zaznamenal pověsti související s jiným krušnohorským hejkalem, kterého označuje jako „Hejma“. Šlo prý o ducha jakéhosi Peukerta, který se svým „hej, hej“ ozýval na lesní silnici u Blatna (Platten) u hraničního kamene č. 7. Ten, kdo šel okolo třikrát mohl s jistotou čekat, že se mu ukáže. Tak se to stalo jistěmu Köhlerovi, který na „Hejmu“ nevěřil, ale když šel potřetí okolo hraničního kamene něco mu sáhlo na rameno, on nechal kožich do kterého byl oblečen fantómovi v rukou a utíkal co mu síly stačily, ale „Hejma“ se hnal za ním a děsil jej svým táhlým „Héj, héj“ tak až se mu ježily vlasy. Také nějaká Wilhelmine Lorenzová se na stejném místě potkala s „Hejmou“. Když procházela okolo hraničního kamene č. 7, ozvalo se za ní táhlé houknutí „héééj“ ačkoliv měla zuté boty i punčochy, dala se do běhu a setkání s „Hejmou“ odstonala. V. Karell píše, že „Hehmann“ je typic-

kým krušnohorským lesním duchem, popisovaným jako „něco“ bílého a šedého. Přes den zůstává v úkrytu, až když se začne smrákat vylézá ze svého doupěte. Hehmann, který se zjevoval u Suniperku (Výsluní) strašidelně houkal „he, he, hu, hu“, podobně jako „hockaufové“ skákal na záda pocestným a nechal se od nich donést do nejbližší vesnice.

Mimo hejkaly obývaly podle Johanna Bachmanna Krušné hory kdysi velice hojně také stromové ženy „Holzfrauen“, které měly ve zvyku zavádět houbaře hluboko do lesa tak aby již nenašli cestu zpět. Výjimečně je naopak přiváděly na místa, kde bylo hodně hub.

Ch. Lehmann uvádí řadu strašidelných příhod s démony, sužujícími Krušné hory, přičemž je zajímavé, že tento kronikář saské části Krušných hor pokládá právě českou stranu za oblíbené místo strašidel a uvádí v této souvislosti objevení nějaké jeskyně, která se přímo hemžila hejny nejrůznějších démonů a také příklad jednoho ducha, řádicího nedaleko Mostu a zažehnávaného zdejšími kapucíny. Další z Lehmannových vyprávění, jednajících o démonech, obsahuje příhodu o člověku, který chtěl na horách nabrat vodu ze studně, avšak našel u ní strašlivého starého muže, jenž mu neodpověděl na pozdrav ale skočil mu rovnou po krku a začal jej škrtit a to tak, že ubožák musel osm týdnů ležet v posteli. Jednalo se o krušnohorskou obdobu šumavského škrtiče-Hockaufa. Ti se vyskytovali také v poměrně hojném počtu pod Krušnými horami a mohli mít, jak ukázal V. Karell, podobu škrtících umrlců, ale také přízračných psů skákajících na záda pocestným.

c. Vodní démoni

Stejně strašidelně jako krušnohorské lesy působila na dávné obyvatele našich hor četná tajemná jezírka, na horských hřebenech i rybníky na jejich úpatí. Tak jako byly zdejší lesy plné podivných zvuků, vyluzovaných démony a tajemných úkazů, obývali v lidové fantazii místních lidí zlí duchové, hastrmani i zdejší vody. Označení hastrman, jímž se u nás nazývali vodní démoni ukazuje slovní spříznění s německým názvem „Wassermann“ a tedy opět prolínání českého a německého folklóru. Hastrmani-vodníci, žijící v horských jezírkách a v rybnících pod horami bývali v pohanských dobách usmiřování zvířecími oběťmi – koňmi, krávami, ovce, černými kozly, černými prasaty, černými kohouty, husami, kachnami, rybami někdy jen kousky chleba s máslem nebo vínem, tím se mělo předejít tomu aby vodník netopil lidi. Aby vodník nerozbořil hráz, zakopávala se do

ní koňská hlava. Díky Zdeňku Váňovi víme, že podobný zvyk je doložen i v Zabušaněch u Duchcova. Vodníci se prý v Krušných horách zjevovali někdy v podobě rybáře jindy bílého koně. Před jedním krušnohorským hastrmanem varoval děti v šedesátých letech 19. století lesní Makovička ze Suniperku (Výsluní), který jej prý také na vlastní oči vidal, ale již Lehmann zaznamenal krušnohorskou pověst o chudém sběrači dříví Georgu Kastmannovi z Hory sv. Šebestiána, jenž se setkal s vodníkem. Ten k němu přijel jako krásný jezdec a ptal se jej na cestu k jezeru, potom mu řekl, že je vodník, jemuž jiný vodník unesl manželku a on ji teď hledá ve všech jezerech a rybnících. Když dorazili k jezeru, požádal vodník dřevaře aby mu podržel koně, potom mávnutím proutku nechal rozestoupit vodu v jezeře a vstoupil do něj. Po nějaké době zaslechl dřevař strašlivý řev, kůň, kterého držel se začal vzpínat a dřevaře se zmocnila úzkost a děs. Najednou se hladina jezera zbarvila rudou krví a z vody vystupoval vodník se svou unesenou ženou. Řekl dřevaři, že svého soka zardousil. Za to, že mu dřevař podržel koně jej vodník odměnil. Ch. Lehmann píše také o tom, že nedaleko jeho působiště v Scheibenbergu, na cestě do Elterleinu byl jeden rybník, obývaný démony. Lehmann o něm zaznamenává tuto strašidelnou příhodu: v době senoseče roku 1644 se strhla taková vichřice, že vzedmula stříkající vodu v rybníka tak vysoko, jako kdyby se v něm prali dva koně. Proto se vesničané báli jet pro obilné snopy, zlí duchové však vylétli z vody a hráli si se snopy v povětří, přelétli celé pole a vzali sebou všechny špičky stromů. O jednom krušnohorském jezeru se zas vyprávělo, že když šel v dobách třicetileté války okolo jakýsi pocestný, jménem Veit Vogel slyšel prý z jeho hlubin zřetelný výskot, křik hru na housle a na píšťaly, že to vypadalo tak jakoby se pod hladinou odehrávala nějaká hostina. Podle Laubeho se na Teplicku věřilo, že v prastarém duchcovském rybníku Barboara přebývají duše nenarozených dětí. K tomuto podkrušnohorskému rybníku stejně jako k řadě dalších v naší oblasti se také vztahovala pověst o vodníkovi. Tomu se prý kdysi zželelo chudého zámečnického tovaryše bydlícího nedaleko rybníka a objednal si u něj zhotovení krásného dveřního zámku, čímž mu dopomohl k penězům i společenskému postavení. Zámek, k němuž se tato pověst vztahuje je uložen v duchcovském muzeu. Kromě vodníků a dalších nedefinovatelných démonů obývaly rybníky a jezera Krušných hor a Podkrušnohoří také vodní ženušky. O jedné takové ze zaniklého cinoveckého jezera psala Markéta Kvasňová.

d. Démoni ve zvířecí podobě, přízrační psi

Zvířata, obývající neprostupné lesy Krušných hor, budila pozornost jak mezi horaly tak mezi lidmi z podhůří, jak to můžeme vidět v jednom ze zápisů z roku 1631 v rukopise chomutovského měšťana Fiedlera, kde se spisovatel obdivuje v Krušných horách ulovenému starému jelenu. Zvířata však nejen poutala zájem, ale také rozněcovala fantasmii tehdejších obyvatel Krušných hor. Již v úvodu jsem zmínil, že podle Christiana Lehmana se démoni mohli zjevovat právě ve zvířecí podobě jako medvědi, vlci, hadi, mloci, nestvůrní červi. O jednom z posledně jmenovaných vypráví Lehmann toto: V roce 1650 chtěl sedlák z vesnice Raschau vyměnit starý sloup za nový, když vyzvedl starý sloup a pohlédl do díry, která po něm zbyla, díval se na něj jako paže tlustý červ s kočičí hlavou a ohnivýma očima. Nedaleko Červeného hrádku se zas podle Viktora Karella zjevoval fantóm třínohého zajíce.

Nejčastěji však na sebe démoni v Krušných horách a v blízkém okolí brali podobu přízračných psů. Lehmann píše, že ve Frauensteinu roku 1571 spatřil pohnutý velkého černého ďábla v podobě děsivého psa. Freiberské zjevení se zas ukazovalo jako bílý pes, který čtvrt roku noc co noc lehával před dveřmi domu zdejšího purkmistra Jägera a ohlašoval tak jeho brzkou smrt. Také Clemens Hellering uvádí, že pověsti o přízračných psech byly v Krušných horách i pod nimi velice rozšířené. Vyprávělo se například, že jakýsi sedlák jel o půlnoci s vozíkem po cestě mezi Droužkovicemi a Chomutovem. Najednou se před ním z ničeho nic objevil černý pes a skočil na vozík, sedlák mrtvolně zbledl a rozechvěl se jako osika. Vzal bič a práskl jím po zvířeti – pes se žhnoucíma očima seděl, ani se nehnul. Sedlák se v hrůze začal modlit „ Pane Bože, dej ať zjistím, co ten pes chce“. Jakmile ta slova dočkl, pes nejprve zbělel, pak zmizel a sedlák slyšel, jak mu nějaký hlas říká „Tisícere díky, ukončils mé utrpení“. Také u Komořan se podle Helleringa vyprávělo o zjevení černého psa. Alois Schmiedl říká ve svém článku o krušnohorských pověstech, že na cestě mezi Perninkem a vesnicí Abertamy býval veliký močál, ze kterého vystupovala nejrůznější strašidla a děsila okolodoucí poutníky. Obzvláště často se tu ukazoval bílý pes s hořícíma očima, jenž vandrovníkům zastupoval cestu a bránil jim v tom, aby šli dále. Říkalo se, že tento pes střeží poklad utopený v močálu. Jednou šel okolo bažin chvílku před půlnocí pocestný a najednou uviděl asi deset kroků od cesty dvě hořící koule. Přišel k nim a stanul před bílým psem se svítícíma očima, který měl jednu tlapu položenou na železné bedně. Pes třikrát kývl hlavou, ale muž byl tak

zděšen, že si netroufl na bednu sáhnout. Odbíjela dvanáctá. Když dozněl poslední úder, zmizel pes a s ním i poklad. Další pověst s motivem přízračného psa vypráví o ženě z Božího daru, která se v brzkých ranních hodinách vydala do Wiesenthalu. Na výšině u Božího daru, kde se kříží vejprtská a wiesenthalská cesta spatřila nákladem naložený vozík, tažený černým psem. Toto zvláštní spřežení dojelo až na návrší a tam zmizelo. Když se šla žena podívat jestli spřežení zanechalo nějaké stopy ve vysoké trávě, kterou projelo, nenašla nic.

Přízrační psi mohli mít v Krušných horách také podobu „Hockaufů“- škrtičů. V. Karell píše o jednom takovém, který se zjevoval nedaleko Hory sv.Šebestiána. Jednou šla pozdě večer okolo kamenného kříže u kterého se strašidlo ukazovalo, nějaká žena. Najednou ucítila, že se za ní něco plíží, vlasy se jí zježily hrůzou a přidala do kroku, ale to už psí přízrak skočil, položil jí tlapy na hrdlo a začal ji škrtit. Pak se nechal od k smrti vyděšené ženy donést až ke starému mlýnu a tam zmizel. Když přišla žena domů uviděla, že na ramenou má hluboké otisky psích prackek. Brzy na to nešťastná žena ulehla a po několika dnech zemřela.

e. Vampyrické bytosti

Pod Krušnými horami, stejně jako jinde v středoevropském prostoru se také věřilo v mory - můry. Jednalo se o místní obdobu balkánských upírů (s tím rozdílem, že mora většinou nevysávala svým obětem krev, ale pouze na ně lehala a dusila je nebo jim výjimečně sála bradavky). Pověry související s morou popsal ve své vynikající studii Frank Wollmann a nejnověji Giuseppe Maiello. Doklady o víře v tyto démonické bytosti v Podkrušnohoří jsou velice staré. Již ve 14. století kronikář Neplach zaznamenává morouse z Kadaňska. V pozdějších dobách lze občas nalézt doklady o tom, že představitelé církve se snažili tuto hluboce zakořeněnou lidovou víru odstranit za pomoci racionálních argumentů. V barokním rukopise Rurale ivaniticum od zapomenutého českého kazatele z řádu karmelitánů P.Ivana a S. Ioanne Baptista, žijícího v 18. století, např. čteme: „Můru Čechové myslej bejti nějakou noční obludu, která ve spaní na člověka přichází a jeho silně tíží jako by udusiti chtěla: ale ne: nýbrž taková těžkost přichází od hrubé a temné páry, která do mozku vstupuje a cesty k dejchání zamezuje, a z toho takový člověk poznati může, že má mnoho hrubé a melancholické krve, která z nezáživnosti žaludku pochází“. Přesvědčení o existenci vampýrů však dále přetrvávalo. Pod Krušnými horami se vampýři označovali jako Olp (Alp) na Teplicku, na Cho-

mutovsku pak jako Drude. Ve dne se poznali podle silného srostlého obočí a pomalých, unavených pohybů. C. Hellering a V. Karell píší, že Drude má podobu staré, ohavné ženy, která za noci obchází domy a lehá na spící. Ten, koho trápí Drude nemá hovořit o svém strachu z ní, to jí sice nezabrání chodit za ním, ale nemá prý potom moc dotknout se ho. Jako prostředek proti moře nebyl používán mezi německým obyvatelstvem česnek nýbrž devěsil. Češi i Němci také kreslili křídou na postele magicou muří nohu (Drudenfuss) jako ochranu proti děsivému zjevení. Na Teplicku se věřilo, že proti moře a těžkým snům pomáhá, když člověk chystající se usnout třikrát zaklepe palcem pravé nohy na postranici lůžka. Stejně tak musí Drude zmizet, když spícího zavolá někdo jeho jménem. F.Wollmann vypráví o služce, kterou tlačila Drude a která se nemohla pohnout ani křičet o pomoc, až když ji hospodyně zavolala k hnětení těsta, přízrak zmizel. V souvislosti s vampyrickým Olpem G. Laube uvádí také jedno rýmované zaříkávání z Teplicka. O těchto zaříkáváních, která byla známa i v jiných oblastech Podkrušnohoří, píše Wollmann, že mají stejný základ, ve kterém je vampyrické moře ukládána řada prací – má vystoupit na všechny vrchy, probrodit se všemi vodami, otrhat všechny stromy, spočítat všechny klasy nebo hvězdy na nočním nebi. Až vše dokončí zakokrhá kohout a přijde den ve kterém ztratí Drude moc nad svou obětí.

IV. Závěr

Výběr démonických postav Krušných hor, uvedených v tomto sešitku je náhodný. Jedna věc však všechny výše zmíněné, záhadné bytosti spojuje, je to pochmurnost a drsnost příběhů, v nichž vystupují. Nemáme před sebou v žádném případě literárně uhlazená, mravoličná vyprávění o laskavých horských vílách a komických vodničcích v zelených fráčcích, ale výsek melancholické duše Rudohoří, plody imaginace lidí, kteří obývali hory a jejichž život byl o poznání drsnější než život těch, kteří si jako místo pro svou existenci zvolili údolí.

Příčinu potemnělé nálady lidových vyprávění o krušnohorských skřítcích a démonech můžeme spatřovat v působení nemilosrdné horské přírody. Barokní farní kroniky z Cínovce nebo Moldavy nenechají nikoho na pochybách o krutosti zdejších mrazů, při nichž prý umrzali jezdci i s koňmi. Ne bez důvodu Lehmann píše o tom, že démoni mohli mít podobu vlků. Smečka vlků nebo zdivočelých psů představovala pro opuštěného poutníka hlubokými krušnohor-

skými lesy smrtelné nebezpečí. Stejně tak se mohlo člověku, který se vydal do Krušných hor stát osudným zbloudění, jež ho zavedlo do horských močálů. V takovém prostředí, kde si člověk přestává být jist sám sebou, se rozechvívají v jeho duši struny, které nikdy před tím neslyšel. A tak platí pro dávné obyvatelé Krušných hor to, co kdysi napsal anglický etnolog Edward Burnet Tylor o lidech, kteří „nalézají v konání duchů kolem sebe důvod pro každé klopytnutí o kámen, pro každý podivný zvuk neb počíteček, pro každé zablouzení v lesích“.

Druhým důvodem pro rozšklebený a děsivý výraz místních nadpřirozených postav je působení křesťanství. Pohanský původ některých krušnohorských démonů (např. Rýbrcoula nebo Divoké honby) je mimo veškerou pochybnost. Vztah křesťanství k mytickým bytostem, které v pohanských dobách zalidňovaly každý kousek lesa, velice výstižně vyjádřil ruský filosof Nikolaj Berdajev „Křesťanství neprodyšně uzavírá přírodní život a vůbec k němu člověk nepřipouští... Aby lidský duch mohl přestat otročit přírodě, musí se mu uzavřít cesta k vnitřnímu životu přírodních duchů“. Nejjednodušší způsob jak zahradiť tuto tisíciletou cestu, bylo udělat z pohanských bohů a duchů děsivé a nebezpečné bytosti, služebníky ďábla. Pro cisterciáckého mnicha Vogta stejně jako pro lutheránského pastora Lehmana pak nejsou všechna strašidelná zjevení Krušných hor, o nichž si vyprávěl prostý lid, nic jiného než karneval ďábelských masek.

Prameny a literatura:

Knihovna Národního muzea, Praha, sbírka rukopisů, VI D10, Mauritius Vogt OCist., Bohemia et Moravia subterranea

Knihovna řádu křížovníků s červenou hvězdou, Praha, sbírka rukopisů, LVII B 14, Ivanus a S. Ioanne Baptista, Rurale ivaniticum

Muzeum města Duchcova, sbírka rukopisů, R4, A.A. Fiedtler, Kuertze Beschreibung der Vornembsten Geschichten....

SOKA Teplíce, FÚ Moldava, rukopis č.1, Liber memorabilium....

SOKA Teplíce, FÚ Cínovec, rukopis č.1, Athenaeum sive Universitas Boemo-Zünwaldensis

J. Bachmann, Der Volksaberglaube im nordgauischen Sprachgebiete Böhmens bei dem Ackerbau, Prag 1910
B. Balbín, Krásy a bohatství české země, Praha 1986

N. Berdajev, Smysl dějin, Praha 1995

F. Bernau, *Sagen aus dem Erzgebirge, Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, XIII. Jg., 1875, str. 386*

C. Ginzburg, *Noční příběh (Sabat čarodějnic), Praha 2003*

J. Endt, *Sagen und Schwänke aus dem Erzgebirge, Reichenberg 1925*

E. Heger, J. Lienert, *Sagen aus Schmiedeberg, Erzgebirgzeitung 1931, str. 152-153*

Heimatkunde des politischen Bezirkes Komotau, Komotau 1898

H. Heine, *O Německu, Praha 1951*

V. Karell, *Marzebilla – der Waldgeist des Erzgebirges, Erzgebirgzeitung 1931, str. 145-147*

V. Karell, *Sagen des Bezirkes Komotau, Komotau 1930*

Kleroth, *Über die Vampyr Sage in Böhmen und in Allgemeinen, Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, X. Jg., 1872, str. 75-79*

M. Kvasňová, *Ohlédnutí za tajemnými pověstmi i skutečností teplického regionu, Zprávy a studie Regionálního muzea v Teplicích, 2004-25, str. 194-200*

G. Laube, *Volkstümliche Überlieferungen aus Teplitz und Umgebung, Prag 1902*

Ch. Lehmann, *Historischer Schauplatz des Obererzgebirges (Hg. Von B. Bönhoff), Leipzig und Hartenstein 1926*

G. Maiello, *Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy, Praha 2004*

A. Navrátilová, *Narození a smrt v české lidové kultuře, Praha 2004*

F. Roth, *Der Aberglaube im Erzgebirge, nach den Schriften Christian Lehmanns, Schwarzenberg 1932*

J. V. Scheybal, J. Scheybalová, *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách, Ústí nad Labem 1985*

A. Schmiedl, *Sagen aus dem Obererzgebirge, Erzgebirgzeitung 1902, str. 237-238*

M. Svatoš, P. Mauritius Vogt OCist. a jeho proměny Marnosti, *Listy filologické 1997 / 3-4, str. 300-331*

E. B. Tylor, *Antropologie - Úvod do studia člověka a civilizace, Praha 1897*

M. Urban, *Ein Beitrag zur Mythe im Erzgebirge, Erzgebirgzeitung 1894, str. 73-80*

Z. Váňa, *Svět slovanských bohů a démonů, Praha 1990*

F. Wollmann, *Vampyrické pověsti v oblasti středoevropské, Národopisný věstník československý, roč. XIV, č. 2, Praha 1921, str. 1-64*

↓ PhDr. Jiří Wolf

Vydal Kapucín, nakladatelství Společnosti přátel města Duchcova v roce 2005 v rámci sympózia Vznášení nad krajinou.

Českojiřetínský spolek – sdružení pro rozvoj obce Český Jiřetín
ve spolupráci s akciovou společností Český porcelán, závod Royal Dux Duchcov
a státním podnikem Česká pošta, pobočka Litvínov

vyhlašuje fotografickou soutěž na téma

Vodní dílo Fláje – 50 let

a to u příležitosti připravovaného vydání poštovní známky k výročí této technické památky

Vodní nádrž Fláje je údolní nádrž, která vznikla za unikátní pilířovou přehradou, jedinou svého druhu v celém bývalém Československu. V padesátých letech, kdy se připravovala likvidace obce Fláje kvůli výstavbě přehrady, byla obec převedena z tehdejšího okresu Duchcov do okresu Litvínov (později Most). Na upomínku starých Flájí jako součásti duchcovského okresu věnuje duchcovská porcelánová manufaktura Royal Dux do fotosoutěže tři pěkné ceny ze své výroby.

- **Formát snímku: 30 × 40 cm (společně s elektronickou verzí snímku ve formátu JPG na elektronickém nosiči)**
- **Fotografie musí být na zadní straně označeny názvem, jménem a adresou autora, telefonním číslem a/nebo e-mailem**
- **Jeden soutěžící může přihlásit maximálně 3 fotografie**

Snímky lze zaslat na adresu: Českojiřetínský spolek, Český Jiřetín 19, 436 01 Litvínov. Obálku označte slovem „**Soutěž**“. Obálku se snímky přihlašovanými do soutěže lze rovněž zanechat v kanceláři vedoucího pošty Litvínov 1 (nám. Míru).

Vybrané fotografie budou vystaveny od 15. května 2013 na poštovním úřadě Litvínov 1, u příležitosti vydání poštovní známky České pošty k 50. výročí vodního díla Fláje. Zde budou vyhlášeny i 3 nejlepší snímky, jejichž autoři obdrží ocenění.

Podmínka účasti ve fotografické soutěži:

Autoři snímků přihlášením svých fotografií do soutěže souhlasí, že vyhlášovatel soutěže a jeho partneři mohou snímky veřejně vystavit a případně dále použít k propagaci obce Český Jiřetín.

Uzávěrka soutěže: 15. dubna 2013

